

На основу члана 13. став 4. Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју ("Службени гласник РС", бр. 10/13, 142/14; 103/15 и 101/16), члана 35. Статута града Ваљева ("Службени гласник града Ваљева" бр. 1/2017-пречишћен текст) и Одлуке о Буџету града Ваљева за 2026. годину ("Службени гласник града Ваљева" бр. 14/2025), Скупштина града Ваљева доноси

ПРОГРАМ ПОДРШКЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПОЛИТИКЕ И ПОЛИТИКЕ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ЗА ГРАД ВАЉЕВО

І. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ И ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПЛАНИРАНИХ МЕРА

Анализа постојећег стања

Географске и административне карактеристике: Град Ваљево се налази у Западној Србији и административни је и привредни центар Колубарског округа који обухвата и општине Мионица, Осечина, Уб, Лајковац и Љиг. Према попису из 2022. године, Ваљево има 82.169 становника, на површини од 905 км². Од укупног броја становника, 56.145 је градско, а 26.024 сеоско становништво. Ваљево представља природну географску целину и економски повезан простор који поседује изграђену комуникацију између 78 насељених места са Ваљевом као урбаним насељем. Географски положај је веома повољан (Удаљеност од Београда 100km, Новог Сада 141km, Ибарске магистрале-30km, 92km од ауто пута Београд-Загреб, 90km Београд-Ниш, 80km од границе са БиХ, Хрватском 145km, Мађарском 254km и 352km железницом од Луке Бар). Подручје града се састоји од 78 насеља. Осим специфичности самог града Ваљева, могу се уочити три главна типа урбанизације и структуре насеља. У долини Колубаре насеља су гушћа и пружају се дуж северних обала реке и доминантних саобраћајница које се ту налазе (пут и пруга). Насеља су збијена са тенденцијом даљег уситњавања поседа и интензивније изградње нових стамбених и економских објеката. У северној зони побрђа, насеља су махом лоцирана у увалама и мањим котлинама, али и на блажим превојима. Мање су збијена и уз окућницу се налазе пољопривредне површине мање или средње величине (Ваљевска Каменица, Бранковина итд.). На простору Ваљевске подгорине и обода планинског венца насеља су најчешће разбијена, домаћинства су раширена на већој површини, а стамбени и економски објекти се граде на блажим падинама, проширеним долинама водотокова и на, од ветра, заклоњенијим местима (Дивчибаре, Лесковице, Поћута). Највећи број насеља (59) се налази у висинском појасу од 200-500 м.н.в., мање у појасу преко 500 м.н.в. (14) и до 200 м.н.в. (5). Изнад 800 м.н.в. налазе се делови 6 катастарских општина (Дивчибаре, Мијачи, Ребељ, Суводање, Таор и Вујиновача). Просечна међусобна удаљеност сеоских насеља креће се између 3 и 4 km.

Природни услови и животна средина: Подручје града Ваљева има низијске и брдско-планинске карактеристике, с тим да преовлађују терени између 200 и 600 мнв (око 70% укупне територије). Најнижа тачка је у котлинском делу реке Колубаре око 130 мнв, а највиша је врх Мали Повлен на планини Повлен са 1347 мнв. Природне целине обухватају морфолошке и сливне површине града. Морфолошке целине чине планинско подручје (обухвата северни део масива ваљевских планина и покрива око 228 км² или 25,2% укупне територије), подгорина (обухвата дно и ниже делове ваљевске котлине и покрива око 490 км² или 54,1% укупне територије) и долињско подручје (обухвата средњи ток Колубаре и Уба, а простире се на око 186 км² или 20,6% територије града). Велика рашчлањеност, нарочито у планинском делу, условила је сложену структуру површина према нагибу терена. Терени са нагибом до 5% захватају велики део (око 45%) града. Терени са нагибима од 5% до 10% заузимају око 24% подручја града и простиру се у западном делу и у планинском подручју на Дивчибарама, у околини насеља Бачевци, Горње и Доње Лесковице, Стубо и сл. нагиби терена преко 30% имају најмање учешће. Преовлађују јужне експозиције у односу на северне, а најзаступљеније су западне и источне експозиције. Неутралне експозиције преовлађују у северном делу града, док је у јужном делу града већа заступљеност северних и јужних експозиција. Орографске и хидрографске карактеристике: Највећи део територије града Ваљева богат је површинским и подземним водама. Густина речне мреже је

доминантно везана за слив Колубаре и Саве, док се врло мали део јужног обода града одводњава према Западној Морави и према Дрини. Карактеристично за овај простор је постојање крашких зона без или са минималним појавама површинских вода, као и распрострањене појаве подземних термалних вода у и по ободу долине Колубаре. Подземне воде: У оквиру тријаских кречњака формиране су карстне издани које се одводњавају преко већег броја мањих или већих карстних врела. Нека од ових врела каптирана су за потребе водоснабдевања града (Пакље). Дубина ових издани на просторима карстних површи отежава експлоатацију воде и чини ове површине безводним и сувим. У долини Колубаре, испод неогених седимената а унутар зоне тријаских кречњака констатовано је присуство термалних вода нижих температуре (до 30°C) од којих се на територији града Ваљева, експлоатише само вода у Петници са дубине до око 600м. Површинске воде: Највећи део територије Ваљева одликује густа и развијена речна мрежа. Ваљево као град лежи на четири реке: Јабланици, Обници, Колубари која настаје спајањем ове две у самом граду и реци Градац. У јужној, планинској зони, захваљујући доминантним кречњачким површинским формацијама, већина водотока је у свом горњем али и средњем току усецала дубоке речне долине клисурастог и кањонског типа. Протицај је релативно стабилан током читаве године са израженим растом водостаја током кишног периода у пролеће и у касну јесен. Бујичне појаве су честе и поред релативно великог броја антиерозивних објеката у горњем и средњем току једног броја водотока. У крашким зонама неколико површинских токова је попримило периодични ток (Суваја, Сушица), док је регистровано и неколико правих понорница. Део речног корита Колубаре на потезу од настанка до изласка из градске зоне Ваљева, је уређено и обале стабилизowane. Вештачке хидроакумулације су малобројне (два мања језера) и углавном у функцији заштите од поплава и бујица. На реци Јабланици око 15км узводно од Ваљева, изграђена је брана „Стубо-Ровни“ којом ће се формирати акумулација „Стубо-Ровни“ запремине око 50 мил.м3, која ће се користити за: снабдевање водом градова Ваљево, Лазаревац, општина Лајковац, Уб и Мионица, обезбеђење биолошког минимума у Јабланици низводно од бране, обезбеђење протока на захвату на реци Колубари за ТЕ-ТО „Колубара“, ублажавање поплавног таласа, производњу енергије и наводњавање пољопривредних површина. Клима Планинско залеђе на западу, југозападу, југу и југоистоку и отворена долина Колубаре према северу, североистоку и истоку, с обзиром на одређени степен континенталности, условљавају умерено-континентално поднебље с извесним специфичностима које се манифестују као елементи субхумидне и микротермалне климе. Прелазна годишња доба одликују се променљивошћу времена, са топлијом јесени од пролећа, док је лети услед померања субтропског појаса високог притиска према северу, подручје Ваљева често под утицајем тзв. азорског антициклона, са доста стабилним временским приликама и повременим краћим пљусковима локалног карактера. Зими су временске прилике под утицајем циклонске активности са Атлантског океана и Средоземног мора, као и зимског тзв. сибирског антициклона. Клима овог подручја је пријатна за човека, јер нема већих колебања ни једног климатског елемента. На опште географско-климатске услове ваљевског краја утичу близина пространог Панонског басена и прелазак из равничарских ка брдско-планинским подручјима, са одређеним степеном континенталности. Клима ваљевског краја може се окарактерисати као умерено-континентална. Средњи ваздушни притисак у Ваљеву износи око 998 мбара. Промене ваздушног притиска су знатно веће у зимском, него у летњем периоду. Средња годишња температура је 11 °Ц. Најхладнији је месец јануар, а најтоплији јул и август. У подручју Ваљева средња годишња сума осунчавање је 198,9 часова, са најсунчанијим месецом, јулом (281,8 часова) и најоблачнијим, децембром (68,6 часова). Падавине у Ваљевском крају имају обележје средњеевропског, подунавског режима годишње расподеле. Средња годишња висина падавина у Ваљеву износи 785,7 мм; најкишовитији месец је јун, са 100,1 мм, а најсувљи фебруар, са 45,9 мм. Снега у Ваљевском крају просечно има 30,9 дана. У великом делу колубарског и тамнавског слива је средња годишња учестаност дана са снежним покривачем до 40 дана. Просечан први дан са снежним покривачем у Ваљеву је 1. децембар. Просечан последњи дан са снежним покривачем у Ваљеву је 16. март, а на највишим теренима после 1. маја. Биодиверзитет Шуме на територији града Ваљево припадају Подрињско - Колубарском шумском подручју. Укупна површина шума и шумског земљишта износи 27.240,33 ха. Степен шумовитости је 30% у односу на оптималан од 35% утврђен просторним планом Републике Србије. Остварено је око 0,3 ха површине шума по становнику. Површина шума и шумског земљишта у државном власништву на територији града Ваљева износи 7.885,33 ха. Од тога шуме и шумско земљиште заузимају 7.566,54 ха или 95,96%, а остало земљиште заузимају 335,34 ха или 4,04%. Шуме заузимају површину од 7.185,66 ха, а шумске културе (вештачки подигнуте састојине старости до

20 год.) заузимају површину од 197,75 ха, односно укупно обрасла површина у државном власништву износи 7.383,41 ха. Укупна необрасла површина у државном власништву износи 518,47 ха. Од тога 183,13 ха је шумско земљиште које треба превести у шумске културе (пошумити), а 335,34 ха представља остало земљиште (земљиште за остале сврхе, неплодно земљиште, заузеће). Површина шума у приватном власништву на територији града Ваљева износи 19.355 ха. У дрвном фонду доминирају лишћари са учешћем у укупној запремини од око 86% и учешћем у укупном запреминском прирасту од око 82%. Од врста дрвећа најзаступљенија је буква, која у укупној запремини учествује са 70% и запреминском прирасту са 67%. Подручје Ваљева обилује разним биљним врстама. На 38 км југоисточно од Ваљева налази се Дивчибаре, познато планинско туристичко место. Дивчибаре су познате по ливадама са меком травом. Четинарске шуме су од највећег значаја, те се најчешће јављају бели, црни бор, јеле, смрча, клека и планинарски бор. Од листопадног дрвећа су најзначајнији: буква и бреза, бели јасен, храст, цер и др. Дивчибаре су 7 км дугачка, 3 км широка висораван, препуна благих и заталасаних брежуљака и висова и изузетне питомине. Налази се на планини Маљен, са просечном надморском висином од 1.000 м. Подручје Дивчибара обилује речицама, изворима и потоцима који припадају сливовима Колубаре и Западне Мораве. Између осталих то су: Буковска река, Црна река, Козлица, Крчмарска река, Црна Каменица. Најинтересантнија је река Манастирица која прави водопад висок око 20 м, којег мештани зову Скакало. Вегетација и животињски свет: Осим вештачких биљних култура (воћњаци, повртњаци, жита и вештачке ливаде), територија општине Ваљево садржи значајне површине под аутохтоним ливадама и шумама. У долинама река карактеристичне су заједнице врбе и тополе (*Populeto-Salicetum*). Од шумских заједница на висинама изнад 300 метара доминирају заједнице храста (храст и бели граб – *Quercetum confertae cerris*) и на већим висинама по ободу и гребену планинског била буква у типичној асоцијацији *Fagetum montanum serbicum* и *Fagetum moesiaca herbogum*. Четинара има на мањим површинама и углавном су вештачког порекла као резултат својевремених акција пошумљавања голети. Овде доминира црни и бели бор, јела и смрча. У смислу аутохтоног биодиверзитета, значајне су површине под старим буковим шумама на Повлену, Буковима и, нарочито, Медведнику, као мешовите заједнице храста и букве на ширем простору Повлена и падинама Маљена. Значајна је појава распрострањења божиковине (*Ilex aquifolium*). На падинама Повлена описане су ретке појаве заједница медвеђе леске (*Corylis colurna*), црног грабића (*Ostrya carpinifolia*) и црног јасена (*Fraxinus ornus*). Брдске ливаде и пашњаци су карактеристичне на масивима Маљена, Повлена и Јабланика. Доминирају асоцијације типа *Agrostis vulgaris*, *Festuca valesiaca*, *Cynosurus cristati*, *Koelerietum montane* и сл. Животињски свет на овим просторима је углавном типичан за шире просторе северозападне Србије. Од крупне дивљачи присутна је срна, лисица, јазавац и неколико врста куна, као и видра која је у већини других крајева Србије постала реткост. Појаве вукова су ретке а изузетно ретко се дешава да медвед напусти масив Таре и пређе на територију Ваљевских планина. Гнездишта белоглавог супа и орлова у сливу Дрине омогућавају појаву ових птица и на планинама Ваљева. Крупне птице мочварице се редовно уочавају на рекама и малим језерима и махом су везане за редовне миграције. Ситни сисари, водоземци и гмизавци су такође типични и заступљени су махом све врсте регистроване за шири простор СЗ Србије. Најређе врсте, укључујући и регионалне и локалне ендемите везане су за фауну која насељава пећине и јаме у карстним пределима Ваљева. На жалост, у Ваљеву ни до данас не постоји обједињен регистар ретких и заштићених биљних и животињских врста.

Стање и трендови у руралном подручју

Демографске карактеристике и трендови: Број становника у руралном подручју Ваљева се смањивао у последњих 60 година. Према званичним подацима пописа из 2022. године број становника у руралном подручју Ваљева је 26.024 што је за око 5.000 људи мање у односу на попис из 2011. године. За разлику од претходног периода до 2002. године где се број становника у граду константно повећавао у последњих двадесет година дошло је до смањења броја становника како у граду тако и у селу. Према квалитативним подацима један од основних разлога одлива становника из руралног подручја је доживљај живота у граду као атрактивнијег у односу на село. Становници села живот у граду доживљавају као атрактивнији јер им омогућава већу удобност и већи број различитих стимулација какав немају у селима. У руралном подручју Ваљева живи 51,06% становништва мушког пола и 48,94% женског пола. Структура становништва према полу показује највећу разлику између мушкараца и жена у старосној групи од 80 и

више година. У овој старосној групи се налази 39% мушког становништва и 61% женског становништва.

Диверзификација руралне економије: Просечна зарада у 2023. години за град Ваљево износила је 72.428,00 динара и она је за 11% већа у односу на 2022. годину. Број запослених на крају 2023. године износио је 31.765 и бележи раст од 2,4% у односу на предходну годину. Према подацима Националне службе за запошљавање у граду Ваљеву је на крају 2023. године било 5.554 незапослених лица и представља смањење незапослености за 13,2% у односу на крај предходне године. Главни економски потенцијал села ваљевског краја представља пољопривреда- акценат је на воћарству и сточарству и на преради воћа и млечних производа. Такође предузетништво је у мањој мери заступљено код појединих становника. Виша прерада прехранбених производа, сеоски туризам, ручна радиност, традиционална текстилна производња и израда сувенира су само неке од активности које су потенцијал, али је потребно још доста системског рада, улагања и подршке да постану самоодрживи. У последње време, учљиво је интензивно раслојавање пољопривредних домаћинстава где се издвајају домаћинства која почињу да се преоријентишу на интензивну и специјализовану производњу (воћарство: малина, купина, јабука, шљива; сточарство: фарме јунади и свиња; живинарство и постепени раст производње рибе у рибањацима мале и средње величине). У сектору пољопривреде, шумарства и рибарства послује 39 предузећа са 200 запослених. У граду Ваљеву постоје бројни мали капацитети за прераду воћа и поврћа, производњу и прераду меса и млека, алкохолних пића и минералне воде, сточне хране, чајева и прераду дувана. Могућности диверзификације руралне економије Ваљевски крај обилује бројним, изузетно атрактивним елементима туристичке понуде. Релативно повољан географски положај на важним магистралним путним правцима и близина потенцијалних тичких емитивних тржишта, богатство културног наслеђа на релативно малом простору, уклопљеност културног богатства у туристички атрактивна природна подручја са више заштићених природних области (кисур Градца, Јабланице, ваљевске планине), већи број манастира и мошти два свеца, велики број знаменитих личности пониклих са овог подручја, догађаји везани за националну историју омогућили су да се Ваљево издвоји као аутентична туристичка дестинација. Као посебне целине, поред градског језгра, издвајају се: • Дивчибаре, планинско-туристичко место • Бранковина, културно-историјски комплекс • Петница, спортско-рекреативни центар • Манастири Географски положај, природни фактори, културно-историјско наслеђе, јасно говоре да ово подручје може, поред планинског туризма на туристичкој дестинацији Дивчибаре, да развија следећа туристичка кретања: екскурзиони туризам (ђаци, студенти, пензионери...), верски (Лелић, Ћелије, Пустина, Јовања, Грачаница...), образовни (едукативне радионице), спортски (планинарење, бициклизам, слободно пењање...), манифестациони (Џез фест, Тешњарске вечери, Дан малине, Дани купине, Дани гљива, Лековитим стазама ваљевских планина, фестивал Дуван чварци, Фестивал јагњећег печења, Овчарска изложба...) и сеоски туризам.

Рурална инфраструктура: Саобраћајна инфраструктура Мрежу саобраћајница на територији града Ваљева чине некатегорисани и локални путеви, као и делови регионалних и магистралних путева који прелазе преко територије Града. Трасом некатегорисаних путева које се пружају преко једне катастарске општине (села), остварује се веза са локалним путевима који повезују више села, и коначно локалним путевима се остварује веза са деловима регионалних и магистралних путева који прелазе преко територије Града. Присутни су државни путеви првог реда (раније магистрални путеви), М-4 и М-21 дужине 90,2 км, државни путеви другог реда (раније регионалним путевима), дужине 172 км и општински путеви (раније локалним путевима) у дужини од 236,1 км. Осим локалних (општинских путева) на територији града Ваљева има 250 км некатегорисаних путева и око 200 км улица. Према истраживањима, преко 80% становника ваљевских села користи локални аутобуски саобраћај. Ово омогућује и околност да у 65% села постоје редовне аутобуске линије. Проблем је путна мрежа, углавном лошег квалитета због неодржавања, проблемима са клизиштем и последицама поплава, аутобуси су повремено технички неисправни што угрожава безбедност путника. Железнички саобраћај користи приближно 10% становништва чија су насеља на правцу пруге Београд-Бар. На смањење броја путника и пад рентабилности готово свих приградских линија протеклих година, имали су директног утицаја пад привредних активности и последично смањење мобилности становништва, као и кретање показатеља степена моторизације на нашем подручју. Број путничких аутомобила увећавао се у

предходних 10 година у просеку за 1.069 аутомобила годишње, а број аутобуса бележи благ али сталан пад, за 8,5 %, првенствено због укидања путних приградских линија из разлога рентабилности. Поред обуставе саобраћаја на појединим путним правцима, у циљу ублажавања негативног ефекта смањења броја путника, превозници су увели у саобраћај аутобусе мањих капацитета – минибус. Електро мрежа Према оријентационим подацима око 40% укупне електромереже у руралном подручју Ваљево захтева реконструкцију. У редовном програму изградње и реконструкције нисконапонске мреже јавног предузећа Електро Србија Краљево д.о.о. (огранак електродистрибуција Ваљево) биће реконструисана комплетна мрежа. Имајући у виду да локална управа има ограничен утицај на спровођење програма републичких јавних предузећа највећи низ акција је ће бити усмерен на обезбеђивање додатних средстава из различитих спољашњих финансијских извора како би се овај процес убрзао. Телекомуникациона инфраструктура Телекомуникациона структура у последњим годинама постиже значајан напредак у развоју фиксне и мобилне телефоније и приступа интернету. Обезбеђеном и у функцији АДСЛ опремом, сва села (осим Бабине Луке) западно, северено и источно од Ваљево имају квалитет саобраћаја и доступност телекомуникационим услугама на истом нивоу као и у граду Ваљеву – фиксна телефонија без двојника, мобилна телефонија, интернет, ИП ТВ. Квалитетном, подземном присупном мрежом је покривено преко 85% домаћинства овог дела града. Јужни део руралне територије града Ваљево (од Совча и Вујиноваче на западу до Горњих и Доњих Лесковица на југу), заједно са Клинцима и Паунама, немају изграђену квалитетну кабловску приступну мрежу и већина претплатника је решена бежичном фиксном телефонијом (уместо кабла се користи бежични пренос, са тарифом и нумерацијом фиксне телефоније). Коришћење интернета је код њих могуће, али мањим брзинама. Мањи део претплатника на наведеној територији има фиксне телефоне разведене кабловима по стубовима, што ће се у наредном периоду напустити и потпуно прећи на бежичну телефонију (ради се брдовитом и ретко насељеном подручју). Мобилном телефонијом је покривено преко 95% домаћинства општине, а у даљем периоду ће се радити на унапређењу постојећих базних станица 4Г сигналом (брз интернет преко мобилне телефоније) и изградња нових, које треба да подигну квалитет покривања корисника (са више базних станица се покрива једна територија). Управљање чврстим комуналним отпадом Системом прикупљања комуналног отпада покривено је више 90% становништва града Ваљево, поред градских насеља која су покривена са 100%, организованим прикупљањем отпада је покривено и 20 сеоских насеља и тенденција је да тај број из године у годину расте, тако да се очекује да наредном периоду сва сеоска насеља и буду покривена. Превоз отпада обавља се друмским транспортом. Железница и водни транспорт не користе се за превоз отпада. Производња комуналног отпада износи око 1.3 кг/ст/дан, а структура отпада је следећа: пепео-4%, храна-21%, стакло-4%, папир-3.5%, пластика-17%, остало-49.5%. Отпад се одлаже на градску депонију која већ има ограничене могућности и може се одлагати само комунални отпад. У Ваљеву су решени проблеми са управљањем опасним хемијским и медицинским отпадом, али није решен проблем са отпадом из кланичне индустрије. Здравствени центар Ваљево произведе годишње око 1850м³ медицинског отпада. Није решено ни управљање од удеса са опасним материјама. У кругу Крушика складишти се око 2.5 тона/год.опасног отпада као и експлозивног материјала. Одлагање комуналног отпада врши се на градској депонији на локацији у месној заједници Горић, која се налази у продужетку ранијег одлагалишта. Садашња површина депоније износи око 7 ха. Лоцирана је на 200 м од насеља, око 150 м од водотока реке Колубаре и око 2,5 км од центра града. Постојећа депонија је званично одлагалиште отпада за град Ваљево и о њој се стара Јавно комунално предузеће “Видрак”. Добијена је сагласност за отварање још једне ћелије градске депоније, како би се премостило време до изградње регионалне депоније. На сметлишту у Ваљеву дозвољено је искључиво одлагање само оних врста отпада који не производе штетне ефекте на животну средину и који не представљају извор опасности по здравље запослених. Овај отпад обухвата следеће: • комунални отпад; • отпад са јавних површина; • отпад из предузећа неиндустријског карактера; • отпад из трговина, административних објеката и сл.; • инертни индустријски отпад; • пепео од ложења; • пољопривредни отпад. Посебан проблем у граду Ваљеву је постојање дивљих сметлишта на којима становници доносе отпад самостално већ дужи низ година нарочито на руралном подручју, а која нису у надлежности града нити се о њима стара Јавно комунално предузеће.

Показатељи развоја пољопривреде

Пољопривредно земљиште: Пољопривредно земљиште (58.369 ха) обухвата око 64% територије Града. Брежуљкасто-брдовити предели, који се простиру у висинском појасу 250 – 500 мнв, имају добре агроеколошке погодности/потенцијале за производњу квалитетног воћа, мяса и млека. Највредније агроеколошке локације обухватају: - Оранице равничарско-долинских терена и брежуљкастих атара насеља које су највише угрожене стихијским ширењем насеља и другим видовима изградње. - Воћњаке на целој територији Града Ваљева где је потребно обнављање и преуређење слабих и старих воћњака. Захваљујући специфичним микрорељефним и хидролошким утицајима, брдско-планински предели су, такође, погодни за рентабилну производњу квалитетног воћа. Упоредо са коришћењем бујне вегетације и пространих природних травњака, ови простори погодни су за развој говедарства и овчарства. Природне предиспозиције краја погодне су за примену биолошких/еколошких метода производње хране. Највећи део површине града Ваљева чине земљишта I-IV бонитетне класе (70,2%), тако да преовлађује обрадиво земљиште. Земљиште I и II бонитетне класе заузима ниско котлинско подручје Колубаре и њених левих притока (Рабас и Буковица), малих нагиба, на коме су се формирала највећа насеља. Земљиште III бонитетне класе јавља се у мањим издвојеним површинама на подручју Рабаса, Буковице, Поћуте и Петнице. Земљиште IV класе простире се подручјем Подгорине, Лелићког и Бачевачког краса, северно и јужно од Колубаре, до око 600 мнв са нагибима до 10%. Земљишта V-VIII бонитетне класе обухватају око 30% укупних површина и простиру се на теренима с већим нагибима у планинском подручју града Ваљева, које је дисецирано бројним речним долинама клисурастог и кањонског карактера. Загађивање земљишта на територији града није присутно у већем обиму, већ само на појединим локалитетима, као што су: градска депонија и дивља сметлишта, гробља, фреквентније саобраћајнице и слично. Са садашњом структуром и обимом пољопривредне производње, употреба вештачких ђубрива и пестицида нису узроци већег загађивања земљишта. Према Просторном плану, основне категорије коришћења земљишта су: — пољопривредно земљиште; — шумског земљиште; — водно земљиште; — грађевинско земљиште. Плодно земљиште заузима 64% укупне територије града, док је под неплодним земљиштем 1% укупне територије града. Учешће шумског земљишта у граду је 30%, саобраћајна инфраструктура (путеви и пруга) заузима 1,2 %, док грађевинско земљиште заузима 3,8 %.

Вишегодишњи засади: Гајење воћа на подручју Града Ваљева има дугу традицију. Изузетно повољни земљишни и климатски услови омогућавају гајење свих континенталних врста воћа, као и винове лозе. Благо побрђе и припланински део надморске висине од 200 до 800 м пружају могућност вертикалног распореда воћних врста уз избор најповољнијег положаја и експозиције за сваку воћну врсту, а у оквиру ње и сорту. Количина падавина која се у просеку креће 750 мм воденог талогa даје могућност да се воћарска производња одвија и у условима „сувог воћарења“, нарочито у вишим пределима где је и сума падавина нешто већа. Шљива, као доминантна врста, заузима највеће површине под засадама 3280,08 ха, што чини 65% површина под воћним врстама. Сорта шљиве Пожегача била је најзаступљенија до пре 20 година када је замењена сортом Стенлеј и сортама створеним у Институту за воћарство и виноградарство у Чачку, због све присутнијег и деструктивнијег вируса шарке шљиве. Сува шљива и производња ракије су главни производи од плода шљиве, а у последње време доста се производи и стона шљива сорте Чачанска лепотица. Ваљевско малиногорје представља важан производни рејон Западне Србије, простире се на око 603 ха и заузима 12% површине под воћним врстама. У сортименту најзаступљенија је сорта Виламет, која се одлично адаптирала на услове ваљевског краја испољавајући своје пуне биолошке, технолошке и производне особине. У последњих двадесетак година купина је доживела праву експанзију у свом ширењу захваљујући новоствореној сорти Чачанска бестрна, која се показала као врло приносна, али не и толико квалитетна, што је условљавало цикличне промене у површинама под купином, као и варирање цене свежег плода. Под купинацима се налази 9% површине под воћним засадама и простире се на 461 хектара. Гајење винове лозе у последњих десетак година је нешто интензивније, што је и довело до отварања три винарије на подручју града Ваљева и означавања Ваљева у пројекту "Путеви вина Србије". Остале воћне врсте су мање заступљене и њихова производња задовољава углавном потребе локалног тржишта.

Сточни фонд: Сточарство представља основу за успешност целокупне пољопривредне производње. Предиспозиције у погледу расположивих површина за производњу хране за животиње и у погледу дуге и

стабилне традиције сточарства, указују на позитивне могућности овог краја. Са друге стране, успешно сточарство захтева предвидиву и дугорочну националну политику што није случај у овој области. Овакав однос довео је до низа структуралних проблема и кризе у свим гранама сточарства. Веома важан разлог кризе у сточарству је и сталан пораст цена инпута (семе, вешт. ђубриво, гориво, трошкови лечења), док цене примарних производа сточарства -млеко, месо, јаја..-нису пратиле овај тренд. Говедарство је најразвијенија грана сточарства у селима Ваљева. Број грла говеда је у паду последње деценије и сада се креће на нивоу 14.973 крава и јуница (од тога је 4.000 јуница) претежно сименталске расе или домаће шарено у типу сименталца. До значајног смањења броја крава, дошло је код малих и средњих газдинстава која нису у могућности да се даље развијају за тржишну производњу млека. Носиоци говедарске производње остају фармери који имају већи број грла, јер су једноставно везани постојањем објеката, механизације и кредитним аранжманима за млекаре. Дугорочније гледано, у производњи млека бележи се сталан пад броја произвођача уз лагани раст откупљених количина млека. У Ваљеву 1.949 пољопривредних газдинстава се бави говедарством, највећи број њих има од три до девет крава. Важно је знати да је млеко сектор који доноси највишу вредност примарне производње а да се знатна количина млека не предаје млекарима, већ се прерађује у традиционалне млечне производе. Ова чињеница је битна јер у њој лежи могућност за пласман производа од стране мањих пољопривредних газдинстава, али под условом подизања нивоа хигијенско-санитарних мера и услова производње традиционалних млечних производа, као и обједињеног наступа индивидуалних произвођача. Производња меса је такође суочена са структурним проблемима, без јасне и предвидљиве националне политике подршке према овом сектору. Парадокс је да овај сектор има једну од највећих шанси у даљем поступку приближавања ЕУ, али ће истовремено бити изложен додатним притисцима и захтевима. Тов јунади се одвија у организацији правних лица при чему се прва фаза тога одвија на газдинствима коопераната. Понуде меса из организоване производње индивидуалних произвођача нема, иако постоје солидни капацитети за тов у индивидуалном сектору. Ова чињеница се мора искористити ако се зна да се говеће месо користи као животна намирница, као сировина за прерађивачку индустрију и као роба у међународној трговини. Говедари ваљевског краја су одгајивачи сименталског говечета, при чему грла у матичном запату дају добре репродуктивне и производне резултате. Одгајивачи су укључени у Удружења одгајивача сименталца. Овчарство је грана сточарства која је такође у структурним проблемима, без обзира на изузетан потенцијал овог краја за производњу јагњећег меса. Расна структура оваца је добро позната-сјеничка оплемењена и виртемберг. Простор који постоји за даље унапређење ове гране је обједињавање наступа индивидуалних произвођача у понуди јагњећег меса, тим пре што постоје упити за ову робу а технологија гајења је једноставна без високих захтева за улагањем. На територији града Ваљева по попису из 2023. године овчарском производњом се бави 3.589 пољопривредна газдинства, највећи број њих имају од десет до деветнаест грала. Свињарство као грана сточарства није карактеристична за територију Ваљева што не значи да нема успешних и савремених одгајивача. Ова производња је изразито цикличног карактера, без обједињеног наступа индивидуалних произвођача. На територији града Ваљева по попису из 2023. године производњом свиња се бави 3.693 пољопривредна газдинства, највећи број њих имају од три до девет грала. Живинарство је од некада веома развијене гране сточарства у ваљевском крају, која је била ослоњена на јаке привредне субјекте из ове области, сведено на индивидуалне произвођаче. И ова производња је изразито цикличног карактера, без обједињеног наступа индивидуалних произвођача. На територији града Ваљева по попису из 2023. године живинарством се бави 4.023 пољопривредна газдинства, највећи број њих имају од једног до педесет грла. Пчеларство је грана сточарства са високим потенцијалом али и специфичним карактеристикама: велики број одгајивача, организовани у више удружења без икаквог обједињеног наступа са својим производима у смислу количине, квалитета и континуитета према купцима. По попису из 2023. године на територији града Ваљева има 15.592 кошница пчела. Говорећи о било којој грани сточарства, главна одлика су мале производне јединице, низак ниво производње по производној јединици и неорганизованост, што не може осигурати конкурентност пољопривредним произвођачима. Тржиште ових производа у нашој земљи се све више отвара, што намеће јачу конкуренцију а са друге стране се намећу све виши стандарди у хигијенско-санитарно-ветеринарским захтевима према нашим произвођачима. Основне мере којима произвођачи могу деловати на поправљање положаја свог газдинства су спровођење одгајивачких програма као и остали видови рационализације производње. Главни носиоци ових активности су саветодавна служба и основне одгајивачке организације.

Механизација, опрема и објекти: На територији града Ваљева пољопривредне површине под минералним ђубривом износе 19905 Ха а под чврстим стајњаком 10072 Ха. Што се тиче механизације број двоосовинских трактора према попису из 2012.године, на територији града Ваљева износи 5333, берачи 263, плугови 4277, тањираче 2573, дрљаче 3465, сетво спремачи 94, ротофреze 378, растурачи минералног ђубрива 964, растурачи стајњака 186, сејалице 1549, прскалице 1669, приколице 3369 и косилице 3167. Када су у питању помоћни објекти које поседује домаћинство, највише има сушара (20.9% домаћинства их поседује), пластеници (16.8%) и силоси (9%). Мали број (1%) циљне популације поседује додатне стамбене објекте погодне за издавање или коришћење за сеоски туризам. Трактори су најчешће присутна опрема у пољопривредним домаћинствима (65.8%), затим прикључне машине (косачице,сејачице, дрљача, фреze, тањираче, раоници, приколице) (57.2%). Камioni, комби, и комбајни су знатно ређе присутни у домаћинствима. Вишегенерацијска домаћинства, она која поседују преко 8 ха земљишта, као и домаћинства која живе од продаје сопствених производа поседују сву наведену опрему (осим камиона).

Радна снага: На територији града Ваљева према попису пољопривреде из 2023. године, број носилаца породичног газдинства је 7830 укупно, од тога жене чине 1675 а мушкарци 6155. Број чланова породице и рођака који обављају пољопривредну производњу на породичном газдинству износи 10191. Број стално запослених на породичном газдинству је 12, док број стално запослених на газдинству правног лица/предузетника је 176, док је број управника менаџера на газдинствима 8815. Просечна старост носилаца породичног пољопривредног газдинства је 44 година. Демографски процеси у ваљевском крају на крају XX века, нарочито негативни демографски процеси, као што су пад укупног броја становника, последњих деценија смањење наталитета и природног прираштаја, неравномеран распоред становништва, прекомерно пражњење села, пораст удела старачких домаћинства, пораст броја домаћинства без наследника смањују број радне снаге а тиме и смањење радне активности на пољопривредним газдинствима које резултира падом пољопривредне производње. Овакви демографски процеси резултирају и смањењем броја ђака у руралним срединама. Деца из сиромашних и ромских породица мање завршавају основну школу и више их се осипа током школовања, посебно на прелазу у 5. разред, што указује на постојање проблема недовољног схватања важности образовања. На територији града Ваљева има седам градских основних школа и осам сеоских. Укупан број одељења у руралном подручју је 40. Посебан проблем са квалитетом образовања у сеоским срединама су и сами програмски садржаји, веома удаљени од карактеристика сеоских средина, нису специфични за те средине и имају мало додирних тачака са животом људи у сеоским заједницама.

Структура пољопривредних газдинстава: Основни носиоци економског развоја на селу су појединачна пољопривредна газдинства. Преко половине газдинстава су регистрована пољопривредна газдинства (56.6%), док 43.4% није регистровано. Нешто више нерегистрованих пољопривредних газдинстава има код оних пољопривредника који имају мање земљишта у поседу (до 1.5 ха), и живе сами у домаћинству. Број пољопривредних газдинстава на територији града Ваљева према попису из 2023. године је 7848, број годишњих радних јединица ангажоване радне снаге у пољопривреди 9093,76 а број условних грла 33791. Број газдинстава који имају само окућнице 6240 или 963 хектара, који имају оранице и баште 5810 или 20383 хектара, воћњаке 5538 или 5002 хектара, винограде 126 или 52 хектара и ливаде и пашњаке 6078 или 13067 хектара. Најчешћи извор прихода пољопривредних домаћинства у Ваљеву је приход од продаје сопствених пољопривредних производа и производа које су произвели у свом газдинству (77.5%). Свако друго домаћинство има приход од пензије пољопривредне или неке друге (49.8%), док 36.7% има приход од запослења ван пољопривреде. Сви остали извори прихода су у знатно мањем броју.

Производња пољопривредних производа: Главни економски потенцијал села Ваљевског краја представља пољопривреда - акценат је на воћарству и сточарству и на преради воћа и млечних производа. Такође предузетништво је у мањој мери заступљено код појединих становника. Виша прерада прехрамбених производа, сеоски туризам, ручна радиност, традиционална текстилна производња и израда сувенира су само неке од активности које су потенцијал, али је потребно још доста рада да

постану самоодрживи. Заступљеност појединих култура зависи од насеља – тако у селима која су на надморској висини преко 350м има значајно више оних фармера који узгајају свеже малине и купине. У селима која су ближе градском центру има значајно више оних пољопривредника који узгајају крмно биље, а значајно мање оних који узгајају свеже шљиве. Највећи број пољопривредника производи кукуруз на 6 000 хектара – 75.5%, и свеже поврће – 72.5% и то су два најзаступљенија усева. Преко половине пољопривредника је гајило пшеницу на 3521 хектара (60.5%) и свеже шљиве на 4006 хектара (54.4%). Значајан проценат пољопривредника узгаја крмно биље на 4787 хектара (42.9%) и остале житарице (раж, јечам, овас) на 1452 хектара (37.5%). Сваки пети пољопривредник гаји свеже купине и малине (21.9% односно 20.1%), док скоро сваки шести пољопривредник гаји поврће у пластеницима (16.8%). У мање заступљене културе које узгајају пољопривредници спадају: остало свеже поврће (кромпир, лук, паприка, парадајз (5.9%), шећерна репа, сунцокрет, соја и остале индустријске културе (4.6%). На великим пољопривредним газдинствима (8ха и више) значајно чешће се гаје пшеница, друге житарице, свеже шљиве купине и малине. Вишечлана домаћинства (5 и више чланова у домаћинству) више него остали гаје пшеницу, поврће у пластеницима, индустријске културе. У граду Ваљево постоје бројни мали капацитети за прераду воћа и поврћа, производњу и прераду меса и млека, алкохолних пића и минералне воде, сточне хране, чајева и прераду дувана. Прехрамбени сектор Ваљево у 2012. години извезао је воћа у вредности 10,4 милиона \$. Што се тиче сточарства 98% домаћинства из циљне групе поседује стоку, живину, кошнице или рибњаке. Највише пољопривредника је у последње две године поседовало кокошке, живину – 91.6%, свиње (товне, са прасадима) – 62.6%, затим краве музаре – 62.4% пољопривредника, јаја (62.4%), овце (60.4%). Најмање пољопривредника поседује козе – 5.5%, пчелиње кошнице (2,2%) и коње – 1.1% фармера. У 2012. години извезено је живих животиња у вредности од 9 милиона \$. Када посматрамо просечан број животиња – најбројнија је живина – једно домаћинство у просеку поседује 83.6 животиње ове врсте, прасићи – у просеку 13 по домаћинству, затим овце – 11.5 у просеку по домаћинству. Када је у питању продаја животња које је домаћинство поседовало у претходне две године, најпродаванији су: јунад 500кг и више (85.7% домаћинства које их је поседовало уједно их је и продавало), затим телад 66.3%, и јунад 300-350кг (65.4%). Најмање се продају кокошке, живина и јаја (3.8% односно 8.1%). Када је у питању продаја усева које су пољопривредници производили у претходне две године, најпродаваније је воће и то: свеже малине и купине (89.3% односно (85%)), потом шљиве (54.4%), па остало свеже воће (38.9%). Најмање је продавано крмно биље (4.6%), друга жита (5.3%) и пшеница (6%), што значи да већина тих усева су се производили за употребу у домаћинству које их је гајило.

Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника: Веома снажан потенцијал, који није искоришћен, лежи у удружењима односно невладиним организацијама. Ваљево има неколико асоцијација-удружења која су директно окренута руралном окружењу, његовим потенцијалима али и неговању и одрживом коришћењу ових ресурса. Карактеристика ових удружења је да је иницијатива потекла из градске средине а не директно од мештана сеоских средина иако су ова удружења својом делатношћу окренута руралном развоју. Најактивнија удружења су: • Удружење домаћина Ваљево - сврха Удружења је унапређење живљења на селу са посебним освртом на развој руралног туризма. • Гљиварско друштво Ваљево - сврха Удружења је едукација у вези правилног сакупљања, коришћења и заштите гљива и других шумских плодова. • Еколошко бицикличко друштво Green bike - сврха Удружења је заштита животне средине и промоција рекреативног бициклизма и циклотуризма. • Wild Serbia - авантуристички туризам. • Ваљево за Вас - сврха Удружења је културни туризам и други повезани облици туризма. • Тешњарска ризница - сврха Удружења је унапређење, афирмација, очување, заштита старих, уметничких и традиционалних заната као дела културне баштине. Удружења која су окренута унапређењу пољопривредне производње нису заступљена у већем броју и сигурно је да треба подстрека даљем удруживању и јачању постојећих асоцијација: • Удружење виноградара и винара "Градина" чија је сврха унапређење и афирмација виноградарства и винарства овог краја. • Удружење овчара "Колубарски овчари" са циљем унапређења овчарства. • Удружење одгајивача говеда сименталске расе. У самим селима су најбројнија удружења која су окренута спортским активностима - углавном фудбалски клубови и ловачка удружења. Удружења дају велики значај унапређењу пољопривредне производње на територији града Ваљево кроз едукације и скупове које организују. На територији града Ваљево налази се и десетак активних задруга од којих је најактивнија Земљорадничка

задруга "Ваљево" - тов јунади и "Брезовице органик" производња и пласман органског воћа и поврћа.

Трансфер знања и информација: Трансфер знања у области пољопривреде одвија се кроз систем формалног образовања од средњег образовања до докторских студија – факултет Сигидунум, такође путем различитих врста предавања и обука организованих од стране пољопривредне стручне службе у Ваљевоу, чији рад је под мониторингом Министарства привреде и заштите животне средине. Постојећа структура и систем преноса знања нису довољно ефикасни и не успевају да адекватно задовоље потребе динамичнијег техничко-технолошког реструктурирања пољопривредног сектора. Корисници често информације прихватају са резервом и ретко се усуђују да инвестирају сопствена средства у стицање нових знања и вештина. Несигурности корисника доприноси и то што трансфер знања који се врши у сврхе промоције нових производа и технологија, путем медија и на друге начине, може бити необјективан и усмерен превсходно на профит преносиоца.

Програм мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја

ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПЛАНИРАНИХ МЕРА И ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА

Табела 1. Мере директних плаћања

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
	УКУПНО		0,00				

Табела 2. Мере кредитне подршке

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1	Кредитна подршка	100.2	3.531.125,00	1.000.000,00	100	1.000.000,00	468.875,00
	УКУПНО		3.531.125,00				

Табела 3. Мере руралног развоја

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1	Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава	101	75.000.000,00	100	700.000,00	0,00
2	Одрживо коришћење пољопривредног земљишта	201.1	32.500.000,00	100	0,00	0,00
3	Одрживо коришћење шумских ресурса	201.2	3.000.000,00	100	0,00	0,00
4	Органска производња	201.3	500.000,00	50	300.000,00	0,00
5	Подршка младима у руралним подручјима	303	17.000.000,00	70	300.000,00	0,00
6	Економске активности у циљу подизања конкурентности у смислу додавања вредности кроз прераду као и на увођење и сертификација система безбедности и квалитета хране, органских производа и производа са ознаком географског порекла на газдинствима	304	2.000.000,00	40	200.000,00	0,00
	УКУПНО		130.000.000,00			

Табела 4. Посебни подстицаји

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1	Подстицаји за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју	402	6.000.000,00	0,00	100	0,00	0,00
	УКУПНО		6.000.000,00				

Табела 5. Мере које нису предвиђене у оквиру мера...

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
	УКУПНО		0,00				

Табела 6. Табеларни приказ планираних финансијских средстава

Буџет	Вредност у РСД
Укупан износ средстава из буџета АП/ЈЛС планираних за реализацију Програма подршке... (без пренетих обавеза)	139.531.125,00
Планирана средства за директна плаћања	0,00
Планирана средства за кредитну подршку	3.531.125,00
Планирана средства за подстицаје мерама руралног развоја	130.000.000,00
Планирана средства за посебне подстицаје	6.000.000,00
Планирана средства за мере које нису предвиђене у оквиру мера...	0,00
Пренете обавезе	468.875,00

Циљна група и значај промене која се очекује за кориснике: Нашим програмом ми желимо да обухватимо што већи број пољопривредних произвођача наравно у складу са финансијским могућностима и да поспешимо запошљавање анимирајући што већи број незапослених да се баве пољопривредом. Наша је жеља да кроз овај програм и његове мере повећамо продуктивност кроз повећање броја обрадивих површина и повећање сточног фонда на територији града Ваљева.

Информисање корисника о могућностима које пружа Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја: У просторијама Привредног друштва „Агроразвој ваљевске долине“ сваког радног дана запослени пружају информације пољопривредним произвођачима о новинама у пољопривредној производњи као и упознавање са Програмом и појединим мерама из њега како би пољопривредни произвођачи на најбољи начин искористили и подстицаје. Такође, путем писаних медија, локалних телевизија и радија потенцијални корисници добијају информацију о мерама дефинисаних Програмом. Урађен је сајт www.agrozvoj.rs где се налазе све неопходне информације из програма за потенцијалне кориснике која ће им бити подељена. Промоција Програма ће се вршити и на сеоским манифестацијама и другим скуповима пољопривредног становништва.

Мониторинг и евалуација: Што се тиче мониторинга самог програма и његових сегмената Привредно друштво „Агроразвој ваљевске долине“ као носилац програма врши контролу спровођења самог програма и његових мера. Запослени у Привредном друштву „Агроразвој ваљевске долине“ врше формалну контролу и исправност самих захтева за подстицаје, које подносе сами пољопривредни произвођачи. Комисија за подстицаје у пољопривреди и руралном развоју потврђује исправност захтева и одређује износе подстицаја који су остварени у складу са условима из Програма и Правилника. „Агроразвој-ваљевске долине“ доо Ваљево ће вршити контролу предмета подстицаја на терену

II. ОПИС ПЛАНИРАНИХ МЕРА

2.1. Назив и шифра мере: 100.2 Кредитна подршка

2.1.1. Образложење: Пољопривредна производња се најчешће обавља на граници рентабилности и пољопривредна газдинства Града Ваљева често имају потешкоће да финансирају саму производњу. Посебан проблем представљају улагања у проширење и модернизацију производње, набавку нових машина и опреме и друга инвестициона улагања. Коришћење кредита за финансирање пољопривредне производње додатно оптерећује цену производа због трошкова камате за кредите, те негативно утиче на ценовну конкуретност пољопривредних производа. Како би делимично предупредила овај проблем Град Ваљево кроз ову меру на себе преузима трошкове камата за пољопривредне кредите које доспевају на плаћање у 2026. години. Град ће суфинансирати захтеве корисника у којима ће бити искључиво један уговор о пољопривредном кредиту склопљен са банком са уговореном каматном стопом до 15%.

2.1.2. Циљеви мере: Овом мером се жели помоћи регистрованим пољопривредним газдинствима да реше проблем недостатка финансијских средстава за улагања у повећање и побољшање пољопривредне производње на територији града Ваљева.

2.1.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Мера је у складу са Националним програмом за пољопривреду.

2.1.4. Крајњи корисници: Индивидуални пољопривредни произвођачи са регистрованим пољопривредним газдинством у активном статусу.

2.1.5. Економска одрживост: Приликом предаје захтева пољопривредни произвођач није у обавези да достави бизнис план или пројекат.

2.1.6. Општи критеријуми за кориснике: Општи критеријуми за коришћење средстава по овој мери су: • Корисник треба да има регистровано пољопривредно газдинство уписано у Регистар пољопривредних газдинстава, са активним статусом; • Корисник са пребивалиштем и производњом на територији Града Ваљева, • Да имају Уговор о пољопривредном кредиту закључен са банком, • Корисник мора доставити потврду да нема пореске обавезе према граду Ваљеву

2.1.7. Специфични критеријуми: Да камата по предметном кредиту, у одређеном делу или у целости доспева у 2026. години.

2.1.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
100.2.1	Суфинансирање камата за пољопривредне кредите

2.1.9. Критеријуми селекције:

Редни број	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1	Критеријуми селекције се не примењују при реализацији ове мере, већ се суфинансирање врши свим прихватљивим корисницима до утршка предвиђених средстава.		

2.1.10. Интензитет помоћи: Град Ваљево ће сносити трошкове камате по кредиту за пољопривредне кредите који доспевају у 2026. години.

2.1.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Број поднетих захтева
2	Број исплаћених захтева
3	% реализације средстава планираних за ову меру

2.1.12. Административна процедура: Конкурс за доделу средстава расписује Привредно друштво „Агроразвој ваљевске долине“ у складу са овим Програмом и Правилником о критеријумима и поступку за доделу подстицајних средстава у пољопривреди и исти остаје отворен до утршка планираних

средстава, а најкасније до 01. новембра 2026. године. Захтеви се подносе од стране корисника на обрасцима који су припремљени за ову намену и исти ће се преузимати у „Агроразвоју-ваљевске долине“ на писарници и сајту „Агроразвоја-ваљевске долине“. Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране Привредног друштва „Агроразвој ваљевске долине“ у смислу комплетности и административне усаглашености. Испуњеност услова проверава „Комисија за подстицаје у пољопривреди и руралном развоју“ која ће бити формирана од стране директора Привредног друштва „Агроразвој-ваљевске долине“. Директор привредног друштва „Агроразвој-ваљевске долине“ на основу предлога Комисије, доноси Решење о расподели средстава. Директор Привредног друштва „Агроразвој-ваљевске долине“ закључује уговоре о додели средстава са подносиоцима пријава након чега ће бити извршен пренос средстава кориснику. Пренос средстава биће вршен у износу камата које доспевају на наплату у 2026. години, у складу са планом отплате кредита, а по достављању доказа о измирењу обавеза према кредиту од стране подносиоца захтева.

2.2. Назив и шифра мере: 101 Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава

2.2.1. Образложење: Ова средства ће се расподелити као подстицаји за инвестиције у пољопривреди за унапређење конкурентности и достизање стандарда квалитета. Техничко-технолошка опремљеност пољопривредног сектора захтева значајније инвестиције у модернизацију производње пољопривредних газдинстава, као и опрему, технологију и јачање производног ланца. Мера инвестиције у физичка средства пољопривредних газдинстава подржава мала и средња пољопривредна газдинства у циљу унапређења процеса производње, продуктивности, конкурентности као и технолошког оспособљавања газдинстава у складу са ЕУ стандардима, а све ради постизања веће економске ефикасности, веће оријентисаности ка тржишту и дугорочне одрживости. Преглед по секторима: Сектор: Млеко: Сектором доминирају мали произвођачи и општи проблем представља низак ниво квалитета произведеног млека и низак ниво производње по крави, што доводи до непрофитабилног пословања произвођача. Највећи број породичних газдинстава држи 1 до 2 музне краве што резултира ниским нивоом количине и квалитета млека. Већина сировог млека испорученог млекарима још не испуњава стандарде ЕУ. Већи произвођачи се суочавају са лошом технологијом у исхрани животиња, недостатком напредног генетског узгоја и лошим условима држања стоке. Агроразвој-ваљевске долине доо Ваљево ће у оквиру инвестиције 101.1.1. у 2026. години извршити набавку из увоза 100 квалитетних приплодних јуница сименталске расе чиме ће побољшати расни састав у говедарству на територији града Ваљева и омогућити пољопривредним произвођачима побољшање производње млека у квалитативном и квантитативном смислу. Побољшање начина складиштења и хлађења млека, као и развој производа са додатом вредношћу су начини на који се може побољшати конкурентност и квалитет производа. Такође, велики проблем представља правилан начин складиштења и правилна дистрибуција течног и чврстог стајњака. Сектор: Месо: Сектор говедарства карактерише велики број релативно малих мешовитих домаћинстава које производе млеко и месо. Постојеће стање у сектору указује на пад сточарске производње. Сектором доминира велики број газдинстава са ниским интензитетом производње који желе да унапреде и побољшају квалитет сточарских производа, специјализују се у производњи меса са фокусом на гајење свиња, говеда, оваца и коза као и да побољшају продуктивност и конзистентност у производњи. Фарме које производе месо нису специјализоване, не користе правилно пашњаке и квалитет коришћене сточне хране није задовољавајући. Такође, неодговарајућа је технологија исхране као и услови смештаја животиња. Интервенције у оквиру ове мере ће бити усмерене на подршку сектору како би се задовољили национални прописи и како би се приближили стандардима ЕУ у области добробити животиња и животне средине. Сектор: Воће, грожђе, поврће и цвеће: Иако ова газдинства карактерише специјализована производња, кључни проблем овог сектора је уситњеност поседа. Високи трошкови производње и немогућност утицаја на цене доводе до ниског нивоа профита, а самим тим и до немогућности инвестирања у нове капацитете. Низак степен образовања и стручне оспособљености ствара потешкоће када је реч о правилној употреби савремене опреме и коришћењу инпута, сортирању, паковању и складиштењу, примени савремених метода за наводњавање, што резултира проблемом у ланцу прераде воћа, грожђа и поврћа обзиром да фабрике не добијају довољне количине високо квалитетних производа. Суфинансирање у воћарству од 50% до 100% по садници је врста подстицаја

ради покретања, обнављања и унапређења пољопривредне производње у циљу подизања младих воћних засада шљиве, јабуке, крушке, вишње, трешње, јагоде, малине, винове лозе, ораха, дуње и других врста воћа. Предмет субвенције је набавка нове механизације, опреме за сетву, садњу, заштиту биља, система за наводњавање. Ова мера подршке пољопривредним газдинствима спроводи се ради финансијске помоћи пољопривредних произвођача у циљу обнављања и унапређења пољопривредне производње, подизању техничко - технолошких и других способности везаних за пољопривреду као и развој села, као и изградње система за наводњавање пољопривредних култура због учесталости последица суша које значајно смањују приносе у пољопривреди као и смањења ризика од суша у наредним годинама. Ова мера се спроводи у циљу осавремењавања технологије производње и прилагођавања стандардима и квалитету тржишта. Сектор: Остали усеви (житарице, уљарице, шећерна репа) У структури биљне производње највише је заступљена ратарска производња, која чини више од половине вредности пољопривредне производње. Кретања на тржишту пољопривредних производа утицала су да се сетвена структура у последњих неколико година значајно измени. Површине под житима остале су релативно константне, али је у оквиру њих дошло до промене у правцу раста удела кукуруза на рачун смањења површина под пшеницом у укупно засејаним површинама. Овом мером се постиже унапређење и модернизовање ратарске производње. Сектор- Пчеларство: Пчеларство представља малу, али изузетно атрактивну пољопривредну делатност, која последњих година почиње да се тржишно усмерава у правцу прихватања услова и стандарда ЕУ. Извозна цена меда је изузетно повољна, а потражња је толика да Србија не може да је задовољи, тако да је неопходно да се уведе ова мера подршке пчеларској производњи на територији Града Ваљева, с обзиром да имамо 8.886 кошница. Овом мером ће се помоћи нашим пчеларима да прошире производњу, да обезбеде врхунски квалитет меда који је неопходан да би могли да постигну конкурентност неопходну за извоз значајнијих количина меда.

2.2.2. Циљеви мере: Општи циљ: Стабилност дохотка пољопривредних газдинстава; повећање производње; побољшање продуктивности и квалитета производа; смањење трошкова производње; унапређење техничко-технолошке опремљености; одрживо управљања ресурсима и заштите животне средине; раст конкурентности уз прилагођавање захтевима домаћег и иностраног тржишта. Усклађивање са правилима ЕУ, њеним стандардима, политикама и праксама. Специфични циљеви по секторима: Сектор: Млеко - Повећање ефикасности, конкурентности и одрживости производње млека путем циљаних инвестиција на малим и средњим газдинствима; Повећање квалитета млека, нарочито у микробиолошком погледу (смањење броја бактерија и соматских ћелија; Усвајање добре пољопривредне праксе, као и прилагођавање производа захтевима савременог тржишта; Достицање стандарда у области добробити и здравља животиња, хигијене и заштите животне средине; Унапређење производне инфраструктура и опреме. Сектор: Месо - Повећање ефикасности, конкурентности и одрживости производње меса на малим и средњим газдинствима (говеда, овце и крмаче/прасад); Унапређење квалитета меса говеда (систем крава-теле), коза, оваца и прасади у складу са националним ветеринским стандардима; Достицање стандарда у области добробити и здравља животиња, хигијене и заштите животне средине; Побољшање квалитета и конзистентности производње кроз инвестиције у опрему и објекте. Сектор: Воће, грозђе и поврће - Успостављање нових производних линија и обнављање постојеће производње; Повећање површина у заштићеном и полузаштићеном простору; Побољшање квалитета машина и опреме ради смањења губитака након бербе; Побољшање складишних капацитета за воће, грозђе и поврће; Повећање површина под интензивним засадима; Повећање наводњаваних површина системом кап по кап; Повећање броја произвођача који производе вино са географским пореклом. Сектор: Остали усеви (житарице, уљарице, шећерна репа) - Унапређење стања механизације на газдинствима; Побољшање складишних капацитета; Раст извоза житарица и индустријског биља; Повећање наводњаваних површина системом кап по кап; Сектор: Пчеларство - Повећање производње пчеларских производа; Повећање прихода у домаћинствима која се баве пчеларском производњом; Повећање степена запослености у сектору; Достицање стандарда у области заштите животне средине;

2.2.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Мера је у складу са националним програмом за рурални развој.

2.2.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници су индивидуални пољопривредни произвођачи и правна лица регистровани - уписани у Регистар пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју са активним статусом и задруге.

2.2.5. Економска одрживост: Приликом предаје захтева пољопривредни произвођач није у обавези да достави бизнис план или пројекат.

2.2.6. Општи критеријуми за кориснике: -Корисник мора имати регистровано пољопривредно газдинство на територији града Ваљева, уписано у Регистар пољопривредних газдинстава у активном статусу. -Корисник мора да има земљиште (у својини или узето у закуп) на подручју града Ваљева; - Корисник, уколико нема земљиште на подручју града Ваљева, мора донети Потврду о извршеном активном надзору кошница да је подручју града Ваљева (Само за сектор пчеларство); - Корисник, за инвестицију за коју подноси захтев, не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја; -Корисник мора доставити потврду да је измирио све своје доспеле пореске обавезе према граду Ваљеву -Корисник не сме да отуђи предмет инвестиције за коју је остварио подстицаје у року од три година од дана исплате подстицаја и да се у том периоду предмет наменски користи; -Корисник мора да достави доказ о извршеном плаћању и набавци предмета подстицаја, које мора бити извршено у периоду од 01.01.2026. године до дана подношења захтева, и то: 1) рачун (фактура) која гласи на име, фискални исечак и извод оверен од стране банке (извод важи само за мере 101.1.1, 101.2.1 и 101.6.1) ако је плаћање извршено безготовински, или 2) рачун (фактура) која гласи на име и фискални исечак ако је плаћање извршено готовински (није потребно за кориснике који ће узети јунице из увоза);

2.2.7. Специфични критеријуми: • Сектор Млеко • Пољопривредна газдинства која имају до 29 крава на крају инвестиције; Нема посебних критеријума за улагање у сектору млека за козе и овце. • Сектор меса • У Регистру објеката (у складу са Правилником о регистрацији, односно одобравању објеката за узгој, држање и промет животиња-Службени гласник РС, 36-2017) имају регистроване објекте са капацитетима за тов/узгој: мање од 29 јунади и/или мање од 199 грла приплодних оваца/коза и/или мање од 29 приплодних крмача и/или мање од 199 товљеника свиња у турнусу и/или до 4.999 бројлера у турнусу. • Сектор производње воћа, грожђа, поврћа, хмеља и цвећа прихватљиви корисници треба да: Пољопривредна газдинства са прихватљивим инвестицијама до 49.999 евра; • Сектор поврће: Пољопривредна газдинства са прихватљивим инвестицијама до 49.999 евра. • Сектор житарица и индустријских усева: Пољопривредна газдинства која имају до 49 ха земљишта под житарицама и индустријским усевима; Пољопривредна газдинства која имају до 1,99 ха земљишта под хмељем • Сектор јаја: Пољопривредна газдинства са укупним капацитетом објекта за максимално 4.999 кока носиља у експлоатацији на крају инвестиције. • Сектор виноградарства :Пољопривредна газдинства регистрована у Виноградарском регистру у складу са Законом о вину („Службени гласник РС“, бр. 41/09 и 93/12) са највише 1,99 ха винограда на крају инвестиције; Пољопривредна газдинства регистрована у Регистру произвођача воћа, винове лозе и садног материјала хмеља у складу са Законом о садном материјалу („Службени гласник РС“ бр. 18/05 и 30/10) са прихватљивим инвестицијама до 49.999 евра.

2.2.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
101.1.1	Набавка квалитетних приплодних грла млечних раса: говеда, оваца и коза
101.1.10	Машине за допунску обраду земљишта
101.1.11	Машине за ђубрење земљишта
101.1.12	Машине за сетву
101.1.13	Машине за заштиту биља
101.1.14	Машине за убирање односно скидање усева
101.1.15	Машине за транспорт
101.1.16	Набавка остале опреме (ГПС навигација и др.)
101.1.17	Машине и опрема за наводњавање усева
101.1.3	Опрема за мужу, хлађење и чување млека на фарми, укључујући све елементе, материјале и инсталације
101.1.4	Машине и опрема за руковање и транспорт чврстог, полутечног и течног стајњака (транспортери за стајњак; уређаји за мешање полутечног и течног стајњака; пумпе за пражњење резервоара; сепаратори за полутечни и течни стајњак; машине за пуњење течног стајњака; специјализоване приколице за транспорт чврстог стајњака, укључујући и пратећу опрему за полутечни и течни стајњак)
101.1.5	Машине и опрема за припрему сточне хране, за храњење и напајање животиња (млинови и блендери/мешалице за припрему сточне хране; опрема и дозатори за концентровану сточну храну; екстрактори; транспортери; микс приколице и дозатори за кабасту сточну храну; хранилице; појилице; балери; омотачи бала и комбајни за сточну храну; косилице; превртачи сена)
101.1.6	Сточне ваге, рампе за утовар и истовар и торови за усмеравање и обуздавање животиња
101.1.7	Опрема за третман папака
101.1.8	Опрема за фиксне ограде и електричне ограде за пашњаке/ливаде
101.1.9	Машине за примарну обраду земљишта
101.2.1	Набавку квалитетних приплодних грла говеда, оваца, коза и свиња које се користе за производњу меса
101.2.10	Машине за примарну обраду земљишта
101.2.11	Машине за допунску обраду земљишта
101.2.12	Машине за ђубрење земљишта
101.2.13	Машине за сетву
101.2.14	Машине за заштиту биља
101.2.15	Машине за убирање односно скидање усева
101.2.16	Машине за транспорт
101.2.17	Набавка остале опреме (ГПС навигација и др.)
101.2.18	Машине и опрема за наводњавање усева
101.2.3	Машине и опрема за руковање и транспорт чврстог, полутечног и течног стајњака (транспортери за стајњак; уређаји за мешање полутечног и течног стајњака; пумпе за пражњење резервоара; сепаратори за полутечни и течни стајњак; машине за пуњење течног стајњака; специјализована опрема за транспорт чврстог стајњака, полутечног и течног стајњака, резервоари за течни стајњак, специјализоване приколице за транспорт чврстог/полутечног/течног стајњака, са одговарајућом опремом), укључујући и пратећу опрему за полутечни и течни стајњак)
101.2.5	Машине и опрема за складиштење и припрему сточне хране, за храњење и појење животиња (млинови и блендери/мешалице за припрему сточне хране; опрема и дозатори за концентровану сточну храну; екстрактори; транспортери; микс приколице и дозатори за кабасту сточну храну; хранилице; појилице; балери; омотачи бала и комбајни за сточну храну; превртачи сена, итд.)
101.2.6	Сточне ваге, рампе за утовар и истовар и торови за усмеравање и обуздавање животиња
101.2.7	Опрема за третман папака
101.2.9	Опрема за фиксне ограде и електричне ограде за пашњаке/ливаде
101.3.1	Набавка опреме за живинарске фарме за производњу конзумних јаја
101.3.2	Набавка опреме за сортирање, паковање и чување конзумних јаја
101.3.3	Изградња/реконструкција као и опремање објеката за манипулацију, одлагање и обраду стајњака
101.3.4	Набавка опреме за руковање, сакупљање и коришћење животињског ђубрива; посебна опрема за транспорт ђубрива
101.4.1	Подизање нових или обнављање постојећих (крчење и подизање) вишегодишњих засада воћака, хмеља и винове лозе
101.4.13	Набавка опреме-линија за чишћење и прање производа
101.4.14	Набавка опреме-линија за бербу, сортирање и калибрирање производа
101.4.15	Набавка опреме-линија за паковање и обележавање производа
101.4.16	Набавка опреме за резивање, дробљење, сечење и уклањање остатака након резидбе воћних врста
101.4.18	Опрема/механизација за заштиту од мраза
101.4.19	Машине за примарну обраду земљишта
101.4.2	Подизање и опремање пластеника за производњу поврћа, воћа, цвећа и расадничку производњу
101.4.20	Машине за допунску обраду земљишта
101.4.21	Машине за ђубрење земљишта
101.4.22	Машине за сетву
101.4.23	Машине за садњу
101.4.24	Машине за заштиту биља
101.4.25	Машине за убирање односно скидање усева
101.4.26	Машине за транспорт
101.4.27	Набавка остале опреме (ГПС навигација и др.)
101.4.28	Машине, уређаји и опрема за наводњавање усева
101.4.3	Подизање, набавка и опремање система противградне заштите у воћњацима и вишегодишњим засадама
101.4.4	Подизање/набавка жичаних ограда око вишегодишњих засада
101.4.5	Набавка опреме за вештачко опрашивање биљака при производњи у заштићеном простору
101.4.6	Набавка опреме и уређаја за додатно осветљење и засењавање биљака при производњи у заштићеном простору
101.4.7	Набавка опреме и уређаја за припрему земљишта и супстрата за гајење биљака при производњи у заштићеном простору
101.4.8	Набавка опреме и уређаја за сетву, садњу и мулчирање (са фолијом)
101.5.1	Машине за примарну обраду земљишта
101.5.10	Машине и опрема за наводњавање усева
101.5.2	Машине за допунску обраду земљишта
101.5.3	Машине за ђубрење земљишта
101.5.4	Машине за сетву
101.5.5	Машине за садњу
101.5.6	Машине за заштиту биља
101.5.7	Машине за убирање односно скидање усева
101.5.8	Машине за транспорт
101.5.9	Набавка остале опреме (ГПС навигација и др.)
101.6.1	Набавка нових пчелињих друштава
101.6.2	Набавка опреме за пчеларство
101.6.3	Набавка возила и приколица за транспорт пчелињих друштава

2.2.9. Критеријуми селекције:

Редни број	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1	Средства одобравају по редоследу пријема потпуних захтева, до истека конкурса или до утрошка средстава за ове намене.		

2.2.10. Интензитет помоћи: Интензитет помоћи: Интензитет подстицаја по секторима у минималном и максималном процентуалном износу и у максималном апсолутном износу дат је у табели испод.

СЕКТОР	Мин. (%)	Макс. (%)	Максимално у апсолутном износу у динарима
Млеко	30	50	700.000,00
Месо	30	50	700.000,00
Јаја	40	50	400.000,00
Воће, грорђе и поврће	30	100	700.000,00
Остали усеви (житарице, уљарице, шећерна репа)	30	50	700.000,00
Пчеларство	40	50	200.000,00

2.2.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Број газдинстава која су модернизовала производњу
2	Површина под новим вишегодишњим засадима
3	Број набављених грла
4	Број новонабављене механизације
5	Површина под заштићеним простором
6	Број набављених кошница

2.2.12. Административна процедура: Конкурс за доделу средстава расписује Привредно друштво „Агроразвој ваљевске долине“ у складу са овим Програмом и Правилником о критеријумима и поступку за доделу подстицајних средстава у пољопривреди и исти остаје отворен до утрошка планираних средстава, а најкасније до 01. октобра 2026. године. Захтеви се подносе од стране корисника на обрасцима који су припремљени за ову намену и исти ће се преузимати у „Агроразвоју-ваљевске долине“ на писарници и сајту „Агроразвоја-ваљевске долине“. Корисник поред захтева доставља доказе о испуњењености општих услова из програма и правилника и доказ о извршеном плаћању и набавци предмета субвенције, које мора бити извршено од 01.01.2026. године до дана подношења захтева, и то 1) рачун (фактура) која гласи на име, фискални исечак и извод оверен од стране банке (важи за мере 101.1.1, 101.2.1 и 101.6.1) ако је плаћање извршено безготовински или 2) рачун (фактура) која гласи на име и фискални исечак ако је плаћање извршено готовински. Запослени у привредном друштву „Агроразвој-ваљевске долине“ врше пријем и формалну обраду захтева. Комисија за подстицаје у пољопривреди и руралном развоју врши проверу пре одобравања захтева ради утврђивања да ли је захтев потпун, поднет на време, да ли су услови за одобравање захтева испуњени и да ли је приложена тражена документација и предлаже директору да донесе решење којим се утврђује да је подносилац захтева остварио право на коришћење подстицајних средстава, износ средстава и основ (меру) коришћења. У поступку обраде захтева поступаће се по систему прво пристиглих захтева, стим да ће се прво разматрати захтеви који су предати у прошлој години а нису исплаћени због недостатка финансијских средстава. На основу решења којим се утврђује испуњеност услова за коришћење подстицајних средстава са подносиоцем захтева директор Привредног друштва „Агроразвој-ваљевске долине“ закључује уговор са корисником подстицајних средстава којим се дефинишу сва међусобна права и обавезе.

2.3. Назив и шифра мере: 201.1 Одрживо коришћење пољопривредног земљишта

2.3.1. Образложење: 2.3.1.Управљање земљиштем може бити дефинисано као процес управљања

коришћења и развоја земљишних ресурса на принципима одрживог развоја. Земљишни ресурси се користе у различите сврхе које су често у међусобној зависности. Због тога је пожељно интегрално планирање и управљање коришћења земљишта. Одрживо управљање земљишним ресурсима се заснива на очувању земљишног ресурса и планирању производње која ће имати позитивне ефекте. Физичка и хемијска структура и биолошка активност земљишта одређују његову плодност и значајне су за одржање земљишне продуктивности. Одржавање и повећање плодности земљишта се, између осталог, постиже минимизирањем губитка земљишних честица и хранљивих материја путем ерозије, отицања и њихове инфилтрације у подземне воде. Такви губици представљају неефикасно и неодрживо управљање земљиштем као природним ресурсом. Одржива пољопривредна производња тежи повећању биолошке активности земљишта и заштити околне флоре и фауне. Такође смо сведоци климатских промена и немогућности говорити о озбиљним приносима без воде и наводњавања пољопривредног земљишта системима за наводњавање.

Ова мера Одрживо коришћење пољопривредног земљишта која се састоји из више инвестиција подржава мала и средња пољопривредна газдинства у циљу унапређења процеса производње, продуктивности, конкурентности као и технолошког оспособљавања газдинстава у складу са ЕУ стандардима, а све ради постизања веће економске ефикасности, веће оријентисаности ка тржишту и дугорочне одрживости. Инвестиција: Одрживо управљање земљиштем. Ова инвестиција се односи на извођење радова на уређењу и коришћењу пољопривредног земљишта које ће се огледати кроз ископ/бушење бунара у функцији наводњавања. Проблем великог броја пољопривредних газдинстава у селима наше општине представљају неповољне природне карактеристике терена као и неразвијеност водоводне мреже и то све као последицу доноси проблем безводности а самим тим и немогућност наводњавања поменутих пољопривредних газдинстава. Применом наводњавања се добијају високи производни резултати, а економичност улагања у иригационе системе указује да овој мери у пољопривредној производњи треба дати приоритет.

Наводњавањем се може стабилизovati, односно увећати производња хране и подстаћи развој сточарства, прерађивачких и других грана привреде на територији града Ваљева. Истраживања су показала да се наводњавањем повећава ефикасност пољопривредне производње, утиче се на промену сетвене структуре, а тржишни вишкови се могу пласирати на међународно тржиште искоришћавањем постојећих међународних споразума које је потписала република Србија. Међутим и поред великог потенцијала у сектору пољопривредне производње који је резултат повољних климатских услова и расположивих водних ресурса, потписаних споразума о слободној трговини - потенцијали у пољопривредно прехрамбеном сектору нису искоришћени. Климатске промене са собом доносе све сушније године и сама потреба биљака за водом је огромна а ископ/бушење бунара у функцији наводњавања постаје неопходност. Без наводњавања ускоро неће постојати ни приноса у пољопривреди. Инвестиција: Унапређена примена добре пољопривредне праксе (агро-мелиоративне мере). Ова инвестиција се састоји из два програма агро-мелиоративних мера и омогућиће нашим пољопривредним произвођачима услове за остварење високих, стабилних, квалитетних и економски оправданих приноса, рационална и благовремена примена ђубрива. Садржај хранива у земљишту подложен је променама. Брзина промене количине хранљивих материја зависи од типа земљишта, начина коришћења, периода године, биљне врсте, климатских услова, својстава хранљивог елемента. Највеће и најбрже промене дешавају се на земљиштима која се користе у процесу пољопривредне производње. Биљке у току вегетације усвајају хранљиве материје из земљишта, што доводи до брзе промене њиховог садржаја. Спровођење агро-мелиорационих мера - побољшање квалитета пољопривредног земљишта (калцизација, фосфатизација, хумизација). Интензивирањем пољопривредне производње и неконтролисано употребом минералних ђубрива, а са друге стране смањеном употребом органских ђубрива повећали смо киселост наших земљишта. Кисела земљишта нису погодна за гајење већине биљака, па је неопходно да таква земљишта поправљамо. Земљишта киселе реакције у Ваљеву су знатно распрострањена.

Дугогодишња испитивања ПССС показују да у Ваљеву има преко 60 % киселих земљишта и да својом продуктивношћу све више постају ограничавајући фактор биљне производње. Стално повећање површина киселих земљишта резултат је интензивне технологије производње, неконтролисане употребе минералних ђубрива, утицаја киселих киша као и изостанак употребе органских ђубрива. То све изазива поремећаје у хемијским, биолошким и физичким особинама земљишта. Појачана киселост ораница је једна од главних узрока ниских приноса, биљке се слабије укоренавају па је и коришћење биљне хране

веома слабо. Микроорганизми су у киселој средини заступљени у минималном броју па је и процес минерализације сведен на најмању меру. Гајене биљке су у таквој средини „гладне“. Структура киселих земљишта је нарушена па се таква земљишта у условима суше стврдњавају и пуцају, а у условима влаге постају лепљива па је обрада таквих земљишта отежана. Поправка киселих земљишта постиже се калцификацијом, мером чији је циљ да се кисело земљиште преобрати у слабо кисело и нормално. Средства за калцификацију су фино самлевени калцијум карбонат, печени креч, гашени креч или новији препарати који су намењени за поправку киселих земљишта. Пре него се примени агромелиоративна мера калцификације треба урадити Агрохемијску анализу земљишта која представља слику тренутног хемијског стања земљишта тј. количину минералних материја у земљишту. Значај хемијске анализе земљишта огледа се у правилном уношењу органских и минералних материја чија је количина и однос хранива у директној пропорцији с приносом који наравно прати и квалитет. Тако не долази до прекомерног и неконтролисаног уношења нутријената који изазивају низ штетних последица по гајене биљке, а нарочито велике штете на загађење земљишта, подземних вода и речних водотокова, а онда и на здравље људи. N-мин метода У условима интензивне биљне производње, азот је често ограничавајући чинилац. За превазилажење овог проблема, нарочито у последњим деценијама прошлог века, нагло је расла примена N- ђубрива. Примена N- ђубрива значајно је допринела повећању приноса гајених биљака, али је истовремено изазвала и бројне еколошке проблеме.

Стручна употреба ђубрива се данас често своди на правилну примену азотних ђубрива и изналажење најпогоднијих метода за одређивање потребне дозе азота. Метода која се примењује у ратарству и у воћарско-виноградарској пракси је N-мин метода. Предност овог поступка је у томе што омогућава рационалну примену азотних ђубрива чиме се избегава опасност од употребе високих доза азота, што се неповољно одражава, на квалитет плодова, животну средину и коначно на економски ефекат производње. Ова метода се заснива на претпоставци да већина гајених биљака задовољава своје потребе у азоту из: МИНЕРАЛНОГ АЗОТА ИЗ ЗЕМЉИШТА (минерализујућа способност земљишта и резерве минералног азота на почетку вегетације) и АЗОТА ИЗ ЂУБРИВА. То значи да треба утврдити: • потребу биљака у азоту што се постиже пољским огледима са растућим дозама азота - утврдити стварно стање минералног азота у земљишту у рано пролеће (фебруар-март), што се постиже испитивањем количине минералног азота • проценити минерализујућу способност земљишта, што се изводи на угару (земљиште без култура) док траје вегетација. На основу добијених вредности лако се могу утврдити оптималне дозе азота тј. азотних ђубрива. При одређивању доза у азоту на првом месту узима се у обзир садржај азота у земљишту, потреба гајених култура у њему, висина приноса као и временске прилике. Утицај временских прилика (температуре и влаге) је велик на динамику минералног (нитратног) азота у земљишту и усвајања азота од стране биљака. Зато се годишње дозе азотних ђубрива најчешће деле на два или три дела, што је нарочито важно за периде у којима има доста падавина. Земљишта са већим садржајем укупног азота по правилу имају више хумуса у себи па су и плоднија. Према садржају укупног азота земљишта су подељена у три класе на: сиромашна ($<0.10\%$ N); средње обезбеђена ($0.10-0.20\%$ N) и добро обезбеђена ($>0.20\%$ N). Отуда је од великог значаја за исхрану биљака одређивање количина N- ђубрива, времена и начина примене, јер благовременом и рационалном применом N- ђубрива постижу се високи приноси доброг квалитета уз заштиту агроекосистема. Ђубрењем на основу N-мин. методе N- ђубрива се примењују према захтевима гајених биљака- економично, и може се контролисати загађење пореклом из ђубрива.

2.3.2. Циљеви мере: Стабилност дохотка пољопривредних газдинстава; повећање производње; побољшање продуктивности и квалитета производа; смањење трошкова производње; одрживо управљања ресурсима и заштите животне средине;

2.3.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Мера је у складу са Националним програмом за рурални развој.

2.3.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници су регистрована пољопривредна газдинства са седиштем на територији града Ваљева која су регистрована у складу са Законом у активном статусу.

2.3.5. Економска одрживост: Приликом предаје захтева пољопривредни произвођач није у обавези да достави бизнис план или пројекат.

2.3.6. Општи критеријуми за кориснике: Корисник мора имати регистровано активно

пољопривредно газдинство на територији града Ваљева, уписано у Регистар пољопривредних газдинстава са активним статусом; Корисник са пребивалиштем и производњом на територији Града Ваљева

2.3.7. Специфични критеријуми: Нема специфичних критеријума за ову меру.

2.3.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
201.1.1	Одрживо управљање земљиштем
201.1.3	Унапређена примена добре пољопривредне праксе (агро – мелиоративне мере)

2.3.9. Критеријуми селекције:

Редни број	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1	Средства одобравају по редоследу пријема потпуних захтева, до истека конкурса или до утрошка средстава за ове намене.		

2.3.10. Интензитет помоћи: Интензитет помоћи износи 60-100% укупних прихватљивих трошкова максимално до 600.000,00 динара.

2.3.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Број пољопривредних газдинстава који ће на земљишту који се користи за пољопривредну производњу (њива, врт, воћњак, виноград, ливада, пашњак и трстик) добити бунар у функцији наводњавања
2	Број газдинстава којима је урађени пројекти за побољшање хемијског састава земљишта калцификацијом
3	Број урађених узорака за ђубрење на основу N-мин методе
4	Број парцела на којима је уређено узорковање земљишта и дата препорука за побољшање земљишта

2.3.12. Административна процедура: За меру 201.1.1 Одрживо управљање земљиштем у привредно друштво „Агроразвој-ваљевске долине“ ће након усвајања овог програма припремити и објавити. Конкурс који ће бити објављен у листу „Напред“, на сајту „Агроразвоја-ваљевске долине“. Конкурс остаје отворен до утрошка планираних средстава, а најкасније до 1. октобра 2026. године. Конкурс ће садржати следеће информације: прихватљиви корисници, услове за учешће на конкурс, укупан износ средстава и износ средстава по кориснику, рокове за подношење захтева, образац захтева, списак неопходне пратеће документације, начин подношења захтева. Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране Привредног друштва „Агроразвој ваљевске долине“ у смислу комплетности и административне усаглашености. Испуњеност услова проверава „Комисија за подстицаје у пољопривреди и руралном развоју“ која ће бити формирана од стране директора Привредног друштва „Агроразвој-ваљевске долине“. Комисија може извршити додатну проверу поднете документације и тражити додатне информације (нпр. провера тржишних цена), али само за подносиоце пријава који су испунили формалне услове из програма и конкурса. У поступку обраде захтева поступаће се по систему прво пристиглих захтева. Директор привредног друштва „Агроразвој-ваљевске долине“ на основу предлога Комисије, доноси Решење о расподели средстава. Директор Привредног друштва „Агроразвој-ваљевске долине“ закључује уговоре о додели средстава са подносиоцима пријава. Међусобна права, обавезе и одговорности у вези са коришћењем бесповратних средстава уређују се уговором. Уговор нарочито садржи новчани износ који се додељује, намене за које се средства додељују, начин преноса бесповратних средстава и обавезу корисника да уколико средства не искористи наменски, мора та средства да врати у складу са уговором. Документација коју ће корисник доставити након реализације пројекта, биће такође дефинисана уговором. Након потписивања уговора врши се исплата уговорених средстава.

За меру 201.1.3 Унапређена примена добре пољопривредне праксе (агро-мелиоративне мере), Привредно друштво „Агроразвој ваљевске долине“ расписује јавну набавку за избор најповољнијег понуђача средстава за агро-мелиоративну меру- калцизацију (креч или друга средства за ову намену). По избору

најповољнијег понуђача „Агроразвој ваљевске долине“ ће извршити поделу препарата. Подела ће се вршити на основу агрохемијске анализе земљишта а у складу са препорукама са којом количином препарата треба извршити поправку земљишта које су добијени од стране ПССС Ваљево за 2025. годину. Привредно друштво „Агроразвој ваљевске долине“ ће закључити уговор са Пољопривредном саветодавном и стручном службом Ваљево о сарадњи за реализацију ове мере односно узорковање земљишта и Агрохемијска анализа земљишта која представља слику тренутног хемијског стања земљишта као и предлог препорука за његово поправљање и са којом количином препарата треба извршити поправку земљишта. Захтеви се подносе од стране корисника-пољопривредних произвођача на обрасцима који су одштампани за ову намену и исти ће се преузимати на писарници и са сајта Привредног друштва „Агроразвој ваљевске долине“. Захтеви за узорковање на основу N-мин методе се подносе од стране корисника односно пољопривредних произвођача на обрасцима који су одштампани за ову намену и исти ће се преузимати на писарници и сајту Привредног друштва „Агроразвој ваљевске долине“, сајту и писарници града Ваљева. Привредно друштво „Агроразвој ваљевске долине“ ће закључити уговор са Пољопривредном стручном службом о сарадњи за реализацију ове мере односно узорковање земљишта на основу N-мин. методе (одређивање лако приступачног азота. Привредно друштво „Агроразвој ваљевске долине“ врши пријем обраду захтева и доноси решење којим се утврђује да су подносиоци захтева остварили право на коришћење подстицајних средстава, упућује списак Пољопривредној стручној и саветодавној служби Ваљево и налаже им да врши узорковање земљишта код корисника који су поднели исправан и потпун захтев. Пољопривредна стручна и саветодавна служба по завршеним узорковањима земљишта и датим препорукама код корисника којима је одобрене мере „Агроразвоју ваљевске долине“ подноси извештај о извршеној услузи и фактуру са спецификацијом корисника и парцела по кориснику. У поступку обраде захтева поступаће се по систему прво пристиглих захтева.

2.4. Назив и шифра мере: 201.2 Одрживо коришћење шумских ресурса

2.4.1. Образложење: 2.4.1. Планирана средства за ову намену ће се расподелити као подстицаји за очување и унапређење животне средине и природних ресурса. Град Ваљево је дао на газдовање шуме у свом власништву и управљању, Привредном друштву „Агроразвој ваљевске долине“. Током године се очекује усвајања десетогодишњег програма газдовања шумама „Основа газдовања шумама града Ваљева“ на коју сагласност даје Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде. У складу са овим документом усвојиће се Програма газдовања шумама за 2026. годину и бити преузете мере које ће допринети развоју шумских подручија и унапређење исплативости газдовања шумама и изградња шумске инфраструктуре са циљем повећања доступности и ефикасности коришћења шумских ресурса на принципима одрживог развоја. Циљ ове мере је брига о здрављу постојећих и садња нових стабала односно пошумљавање на основу планског документа како би се правилно вршио развој шумских подручија и унапређење исплативости газдовања шумама. Због бројних користи за друштво у целини, шуме и шумско земљиште су по Закону о шумама "добро од општег интереса", па је према томе газдовање шумама и шумским подручјима сложен и одговоран друштвени задатак. Инвестиција: Развој шумских подручија и унапређење исплативости газдовања шумама Овом инвестицијом ће се омогућити одрживо коришћење шумских ресурса кроз санирање болести путем санитарне сече и уклањања болесних стабала, пошумљавање и постављање феромонских клопки за праћење и смањење бројности штетних шумских инсеката. Планиране Активности газдовања морају подстицати ефикасно коришћење вишеструких производа и услуга шуме како би се осигурала економска одрживост и широки спектар еколошких и социолошких користи. Ове активности подразумевају планирање у газдовању шумама (уређивања шума). Газдовање које подразумева узгој, заштиту и коришћење шума као и управљање шумама у граду Ваљеву у целости се мора ослањати на принцип континуитета газдовања шумама. У свакој шуми или њеном делу истовремено се остварује више функција шума које се временски и просторно преплићу. Све ове функције шума потребно је уважити и међусобно ускладити како би се остварио максималан еколошки и економски ефекат за ширу друштвену заједницу. Газдовање треба бити усклађено са укупним приоритетима, прихватљивим еколошким смерницама у складу са међународно прихваћеним методологијама и критеријумима. Дугорочни стратешки циљеви газдовања и

средства за њихово постизање морају бити јасно назначени. Иако су шуме у релативно добром стању, њихова структура треба да се побољша, а дрвна залиха систематски повећава. Инвестиција: Подршка изградњи шумске инфраструктуре са циљем повећања доступности и ефикасности коришћења шумских ресурса. Овом инвестицијом се планира израда шумских влака како би се омогућила доступност и ефикасније коришћење и газдовање шумама. Такође, изградња шумских влака је неопходна на местима где постоји висок ризик од шумског пожара, јер доприноси лакшој локализацији, спречавању ширења и гашењу пожара. Под овом инвестицијом се планира и израда и постављање огласних табли како би се Градске шуме заштитиле од недозвољене сече.

2.4.2. Циљеви мере: Развој и одрживо коришћење шумских ресурса и заштите животне средине.

2.4.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Мера је у складу са Националним програмом за рурални развој.

2.4.4. Крајњи корисници: Крајњи корисник је град Ваљево и привредно друштво „Агроразвој ваљевске долине“.

2.4.5. Економска одрживост: Приликом предаје захтева није у обавези да се достави бизнис план или пројекат.

2.4.6. Општи критеријуми за кориснике: Привредни субјекти који буде изабран за извођење инвестиција мора имати статус правног лица, искуство и да поседује лиценце за спровођење поверених послова у складу са Законом о шумама и другим правилницима који регулишу ову област.

2.4.7. Специфични критеријуми: Нема специфичних критеријума за ову меру.

2.4.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
201.2.1	Развој шумских подручја и унапређење исплативости газдовања шумама
201.2.3	Подршка изградњи шумске инфраструктуре са циљем повећања доступности и ефикасности коришћења шумских ресурса

2.4.9. Критеријуми селекције:

Редни број	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1	Најнижа понуђена цена за реализацију услуга.		

2.4.10. Интензитет помоћи: Интензитет помоћи износи 100% укупних прихватљивих трошкова.

2.4.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Пошумљена површина земљишта са препорученим врстама шумских стабала
2	Површина уређених шума града Ваљева

2.4.12. Административна процедура: Привредно друштво „Агроразвој Ваљевске долине“ врши избор најповољнијег извођача односно понуђача, за реализацију планираних инвестиција. Са најповољнијим понуђачима биће закључени уговори о којима ће детаљније бити регулисани међусобна права и обавезе, а све у складу са условима из планског документа.

2.5. Назив и шифра мере: 201.3 Органска производња

2.5.1. Образложење: 2.5.1.Органска производња у граду Ваљеву је још увек скромна и ограниченог је карактера. У граду Ваљеву је забележено око 70 ха сертифициваног земљишта за органску производњу. Највећи део површина је под вишегодишњим културама, затим под пашњацима и ливадама и ратарско-повртарским културама. Целокупна количина воћа произведеног по принципима органске производње предвиђена је за извоз. Према истраживању, у Србији се налази око 3.000 малих фармера који су

укључени у систем органске производње. У погледу актера који су блиски тржишту, Највећи број њих истовремено обавља више активности, што значи да су прерађивачи у исто време и извозници, трговци, увозници и снабдевачи инпута. Од укупних површина под органском производњом, вишегодишње врсте се узгајају на око 40% површина, једногодишње врсте на око 16%, а ливаде и пашњаци су заступљени на 44% површина. Преглед по инвестицијама: Инвестиција: Садни и семенски материјал дозвољен за употребу у органској производњи Повећањем површина под органском производњом у граду Ваљеву, јавља се и повећана потражња за семеном и садним материјалом. Набавка сировина је један од највећих проблема у органској производњи. Сертификовано семе је ретко доступно, пестициди дозвољени у органској производњи готово да не постоје на тржишту, а чак је и употреба ђубрива спорно питање (органска производња се ослања на стајњак и компост). Узимајући у обзир да се мали број произвођача бави органском сточарском производњом, доступан стајњак није довољан да би се земљиште подмирило нутријентима потребним за оптималне приносе. Инвестиција: Контрола и сертификација Органски производи на тржишту препознају се по законски дефинисаном знаку. Потрошачи куповином производа који носе знак органски могу бити сигурни да је најмање 95% састојака овог производа органског порекла, да се производ слаже са прописима инспекције коју ови производи пролазе и да је запакован у биоразградиву амбалажу. Сертификован органски производ мора бити обележен ознаком органски производ. Сертификација је једина гаранција потрошачу да је органски производ произведен по свим критеријумима и стандардима органске пољопривреде. Инспекцијска организација има за циљ да својим ефикасним и непристрасним програмом инспекције и сертификације стимулише доследну примену правила која важе за органску производњу. Законом о органској производњи детаљно је уређена производња пољопривредних производа добијених методама органске производње, као и циљеви и начела органске производње, методе органске производње, контрола и сертификација у органској производњи, прерада, обележавање, складиштење, превоз, промет, увоз и извоз органских производа. Овај закон и пратећи подзаконски акти, којима се регулишу услови за органску производњу и правила увоза органских производа, усклађени су законском регулативом Европске уније.

2.5.2. Циљеви мере: Циљ органске пољопривреде је производња здравствено безбедне, квалитетне хране на еколошки одржив начин. Основне компоненте система органске производње су избегавање употребе вештачких материја у производњи и промовисање искључиво природних материја које се користе као ђубрива, пестициди или адитиви у производњи и преради хране.

2.5.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Мера је у складу са Националним програмом за рурални развој.

2.5.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници су физичка и правна лица која су регистровала пољопривредно газдинство са седиштем на територији града Ваљева у активаном статусу и земљорадничке задруге.

2.5.5. Економска одрживост: Приликом предаје захтева пољопривредни произвођач није у обавези да достави бизнис план или пројекат.

2.5.6. Општи критеријуми за кориснике: -Корисник мора имати регистровано активно пољопривредно газдинство на територији града Ваљева, уписано у Регистар пољопривредних газдинстава у активном статусу; -Корисник мора да има земљиште (у својини или узето у закуп) на подручју града Ваљева; -Корисник, за инвестицију за коју подноси захтев, не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја; -Корисник мора имати измирене све своје доспеле пореске обавезе према граду Ваљеву; -Да са овлашћеном контролном организацијом има закључен уговор о вршењу контроле и сертификације у органској производњи који важи за годину за коју се подноси захтев за коришћење подстицаја.

2.5.7. Специфични критеријуми: Нема специфичних критеријума за ову меру.

2.5.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
201.3.1	Садни и семенски материјал дозвољен за употребу у органској производњи
201.3.2	Контрола и сертификација
201.3.4	Друге инвестиције које се односе на органску производњу а део су свих осталих мера руралног развоја

2.5.9. Критеријуми селекције:

Редни број	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1	Средства одобравају по редоследу пријема потпуних захтева, до истека конкурса или до утрошка средстава за ове намене.		

2.5.10. Интензитет помоћи: Интензитет помоћи за садни и семенски материјал дозвољен за употребу и у органској производњи је до 50 % прихватљивих трошкова а максимално до 300.000,00 динара по пољопривредном газдинству. Интензитет помоћи за контролу и сертификацију органске производње је до 50% прихватљивих трошкова а максимално до 80.000,00 динара по пољопривредном газдинству. Интензитет помоћи за инвестицију 201.3.4. Друге инвестиције које се односе на органску производњу а део су свих осталих мера руралног развоја је до 50% прихватљивих трошкова а максимално до 300.000,00 динара по пољопривредном газдинству.

2.5.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Засађене површине садним и семенским материјалом дозвољеним за употребу у органској производњи
2	Број контрола у органској производњи
3	Број сертифицираних газдинстава у органској производњи

2.5.12. Административна процедура: Конкурс за доделу средстава расписује Привредно друштво „Агроразвој ваљевске долине“ у складу са овим Програмом и Правилником о критеријумима и поступку за доделу подстицајних средстава у пољопривреди и исти остаје отворен до утрошка планираних средстава, а најкасније до 01. октобра 2026. године. Захтеви се подnose од стране корисника на обрасцима који су припремљени за ову намену и исти ће се преузимати у „Агроразвоју-ваљевске долине“ на писарници и сајту „Агроразвоја-ваљевске долине“. Корисник поред захтева доставља доказе о испуњењености општих услова из програма и правилника и доказ о извршеном плаћању и набавци предмета субвенције, које мора бити извршено од 01.01.2026. године до дана подношења захтева, и то 1) рачун (фактура) која гласи на име и фискални исечак ако је плаћање извршено безготовински, или 2) рачун (фактура) која гласи на име и фискални исечак ако је плаћање извршено готовински. Запослени у привредном друштву „Агроразвој-ваљевске долине“ врше пријем и формалну обраду захтева. Комисија за подстицаје у пољопривреди и руралном развоју врши проверу пре одобравања захтева ради утврђивања да ли је захтев потпун, поднет на време, да ли су услови за одобравање захтева испуњени и да ли је приложена тражена документација и предлаже директору да донесе решење којим се утврђује да је подносилац захтева остварио право на коришћење подстицајних средстава, износ средстава и основ (меру) коришћења. У поступку обраде захтева поступаће се по систему прво пристиглих захтева. На основу решења којим се утврђује испуњеност услова за коришћење подстицајних средстава са подносиоцем захтева директор Привредног друштва „Агроразвој-ваљевске долине“ закључује уговор са корисником подстицајних средстава којим се дефинишу сва међусобна права и обавезе.

2.6. Назив и шифра мере: 303 Подршка младима у руралним подручјима

2.6.1. Образложење: Почетна помоћ за покретање пословања за младе пољопривреднике и развој малих пољопривредних газдинстава. Општи трендови у Републици Србији, у чему ни град Ваљево није изузетак, су депопулација села, нарочито младих људи, као и велика незапосленост. Право на коришћење подстицаја из ове мере имаће млади до навршених 40 година старости, са територије града Ваљева, који желе да се баве искључиво пољопривредом и дорадом примарних пољопривредних

производа. Кроз ову меру подржавају се носиоци пољопривредних газдинстава – млади пољопривредници како би унапредили процес производње, повећали продуктивност и конкурентности, али и технолошки оспособили своја газдинстава у складу са стандардима. Очекивани резултат мере је постизање веће економске ефикасности, веће оријентисаности ка тржишту и дугорочне одрживости бизниса младих у руралним срединама. Поред економских ефеката, путем овог вида подршке ће се ојачати веза и унапредити сарадња између младих људи на селу, а самим тим ће се развити међусобни однос поверења за добробит руралних локалних заједница. Циљ ове мере је развој и промоција младог и иновативног пољопривредног сектора, са идејом да млади људи остану мотивисани да живе и раде на селу и да стварају нова радна места за себе и своје породице. Средства ће бити коришћена за набавку нове механизације, приплодних грла, изградњу објеката и опреме за предметне делатности и подизање производних засада, а сви ближи услови ће бити дефинисани правилником и јавним позивом који ће се објавити у наредном периоду. Лица која остваре право на подстицаје имаће обавезу да предмет инвестиције за који повлаче средства не могу отуђити у периоду од 5 година.

2.6.2. Циљеви мере: Општи циљеви: -побољшање квалитета живота у руралном подручју; -повећање ефикасности производње -стабилност прихода -оснаживање младих ка преузимању сопствених иницијатива и њихово укључивање у процесе samozapošljavanja и запošljavanja Специфични циљ: - смањење незапослености; -заустављање депопулације села; -подстицање развоја предузетништва младих на селу; -подстицање тржишно оријентисане производње и услуга код младих; -стабилност дохотка младих пољопривредника кроз повећање производње, побољшање продуктивности и квалитета производа и смањење трошкова производње.

2.6.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Мера је садржана у Националном програму руралног развоја.

2.6.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници су физичка лица млађа од 40 година - носиоци породичних пољопривредних газдинстава који су уписани у Регистар пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју, са активним статусом.

2.6.5. Економска одрживост: Приликом предаје захтева пољопривредни произвођач није у обавези да достави бизнис план или пројекат.

2.6.6. Општи критеријуми за кориснике: -да су носиоци регистрованог пољопривредног газдинства у активном статусу, са територије града Ваљева, са пребивалиштем и пољопривредну производњу обављају на територији града Ваљева; - да на дан подношења пријаве на конкурс има навршених 18 година живота, а највише навршених 40 година живота; -подносилац пријаве на конкурс може поднети само једну пријаву за коришћење подстицаја у календарској години, у оквиру ове мере. -за инвестицију, за коју подноси пријаву на конкурс, не користи подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно ако иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја, осим подстицаја у складу са посебним прописом којим се уређује кредитна подршка регистрованим пољопривредним газдинствима; - је измирило доспеле пореске обавезе према граду Ваљеву; -нема својство повезаног лица са добављачем односно власником; -наменски користи и не отуђи нити да другом лицу на коришћење инвестицију која је предмет захтева у периоду од пет година, почев од календарске године за коју се подноси пријава за конкурс.

2.6.7. Специфични критеријуми: • Сектор Млеко: Пољопривредна газдинства која имају до 29 крава на крају инвестиције; Нема посебних критеријума за улагање у сектору млека за козе и овце.. • Сектор меса: У Регистру објеката (у складу са Правилником о регистрацији, односно одобравању објеката за узгој, држање и промет животиња- Службени гласник РС, 36-2017) имају регистроване објекте са капацитетима за тов/узгој: мање од 29 јунади и/или мање од 199 грла приплодних оваца/коза и/или мање од 29 приплодних крмача и/или мање од 199 товљеника свиња у турнусу и/или до 4.999 бројлера у турнусу. • Сектор производње воћа, грожђа, поврћа, хмеља и цвећа прихватљиви корисници треба да: Пољопривредна газдинства са прихватљивим инвестицијама до 49.999 евра; • Сектор поврће: Пољопривредна газдинства са прихватљивим инвестицијама до 49.999 евра. • Сектор житарица и индустријских усева: Пољопривредна газдинства која имају до 49 ха земљишта под житарицама и индустријским усевима; Пољопривредна газдинства која имају до 1,99 ха земљишта под хмељем • Сектор јаја: Пољопривредна газдинства са укупним капацитетом објекта за максимално 4.999 кока

носиља у експлоатацији на крају инвестиције. • Сектор виноградарства: Пољопривредна газдинства регистрована у Виноградарском регистру у складу са Законом о вину („Службени гласник РС“, бр. 41/09 и 93/12) са највише 1,99 ха винограда на крају инвестиције; Пољопривредна газдинства регистрована у Регистру произвођача воћа, винове лозе и садног материјала хмеља у складу са Законом о садном материјалу („Службени гласник РС“ бр. 18/05 и 30/10) са прихватљивим инвестицијама до 49.999 евра.

2.6.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

(Нема дефинисаних инвестиција)

2.6.9. Критеријуми селекције:

Редни број	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1	Јабучасто воће од 0,1-0,50 ха	да	5
2	Јабучасто воће од 0,51-1,50 ха	да	7
3	Јабучасто воће од 1,51 + ха	да	10
4	Јагодасто воће 0,1+ ха	да	10
5	Јагодасто воће 0,1-0,30 ари	да	5
6	Јагодасто воће 0,31-1 ха	да	7
7	Језграсо воће 0,1-0,50 ха	да	5
8	Језграсо воће 0,51-1,50 ха	да	7
9	Језграсо воће 1,50 + ха	да	10
10	Говеда 1-5 грла	да	10
11	Говеда 11+ грла	да	30
12	Говеда 6-10 грла	да	20
13	Коштичаво воће 0,1-0,50 ха	да	5
14	Коштичаво воће 0,51-1,50 ха	да	7
15	Коштичаво воће 1,51+ ха	да	10
16	Носилац РПГ који није добио средства по овој мери претходне 2 године	да	30
17	Носилац РПГ није запослен код трећег лица, није предузетник и није оснивач привредног друштва од 01.01.2025. године	да	30
18	Овце и козе 1-15 грла	да	5
19	Овце и козе 16-30 грла	да	7
20	Овце и козе 31 + грла	да	10
21	Пчелиња друштва 1-15 ком	да	5
22	Пчелиња друштва 16-30 ком	да	7
23	Пчелиња друштва 31 + ком	да	10
24	РПГ има више од 5 чланова	да	30
25	РПГ има до 3 члана	да	10
26	РПГ има од 4 до 5 чланова	да	20
27	РПГ обрађује више од 10 хектара земље (власништво и закуп)	да	30
28	РПГ обрађује до 2 хектара земље (власништво и закуп)	да	5
29	РПГ обрађује од 2,1 до 5 хектара земље (власништво и закуп)	да	10
30	РПГ обрађује од 5,1 до 10 хектара земље (власништво и закуп)	да	20
31	Свиње 1-5 грла	да	5
32	Свиње 11+ грла	да	10
33	Свиње 6-10 грла	да	7

2.6.10. Интензитет помоћи: Интензитет помоћи је до 70% вредности прихватљивих трошкова инвестиције максималан износ подстицаја по газдинству је до 300.000,00 динара.

2.6.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Број подржаних корисника
2	Укупна вредност инвестиције

2.6.12. Административна процедура: Привредно друштво „Агроразвој-ваљевске долине“ ће након усвајања овог програма припремити и објавити. Конкурс који ће бити објављен у листу „Напред“, на сајту „Агроразвоја-ваљевске долине“. Конкурс ће садржати следеће информације: прихватљиви корисници, услове за учешће на конкурс, укупан износ средстава и износ средстава по кориснику, рокове за подношење захтева, образац захтева, списак неопходне пратеће документације, начин подношења захтева. Достављени захтеви ће бити административно проверени од стране Привредног друштва „Агроразвој ваљевске долине“ у смислу комплетности и административне усаглашености. Испуњеност услова проверава „Комисија за подстицаје у пољопривреди и руралном развоју“ која ће бити формирана од стране директора Привредног друштва „Агроразвој-ваљевске долине“. Комисија може извршити додатну проверу поднете документације и тражити додатне информације (нпр. провера тржишних цена), али само за подносиоце пријава који су испунили формалне услове из програма и конкурса. Комисија ће извршити бодовање подносилаца и направити ранг листу. Средства ће се додељивати по редоследу из ранг листе а до утрошка средстава предвиђених за ову намену. Директор Привредног друштва „Агроразвој-ваљевске долине“ на основу предлога Комисије, доноси Решење о расподели средстава. Директор Привредног друштва „Агроразвој-ваљевске долине“ закључује уговоре о додели средстава са подносиоцима пријава. Млади пољопривредници којима су средства одобрена, а нису потписала уговор, сматраће се да су одустале од додељених средстава. Активност за коју су одобрена средства, као и сва плаћања у вези са њеном реализацијом, мора бити започета након потписивања уговора. Међусобна права, обавезе и одговорности у вези са коришћењем бесповратних средстава уређују се уговором. Уговор нарочито садржи новчани износ који се додељује, намене за које се средства додељују, начин преноса бесповратних средстава и обавезу корисника да уколико средства не искористи наменски, мора та средства да врати у складу са уговором. Документација коју ће корисник доставити након реализације пројекта, биће такође дефинисана уговором. Након потписивања уговора врши се исплата уговорених средстава.

2.7. Назив и шифра мере: 304 Економске активности у циљу подизања конкурентности у смислу додавања вредности кроз прераду као и на увођење и сертификација система безбедности и квалитета хране, органских производа и производа са ознаком географског порекла на газдинствима

2.7.1. Образложење: Планирана средства за ову намену ће се расподелити као подстицаји за инвестиције у економске активности у циљу подизања конкурентности у смислу додавања вредности кроз прераду. Ова мера подржава мала и средња пољопривредна газдинства у циљу унапређења процеса производње, продуктивности, конкурентности као и технолошког оспособљавања газдинстава у складу са ЕУ стандардима, а све ради постизања веће економске ефикасности, веће оријентисаности ка тржишту и дугорочне одрживости. Проблеми воћара су високи трошкови производње и немогућност утицаја на цене који доводе до ниског нивоа профита, а некада и потпуно изостанка истог. Често се дешава да стане и сам откуп од стране хладњача и прерађиваче где остаје велика количина воћа да пропадне а произвођачи без прихода а самим тим и до немогућности даље производње и инвестирања у нове капацитете. Кроз ову меру се пољопривредним произвођачима пружа могућност да кроз прераду остваре додатну вредности и производе готов производ који ће пласирати на тржишту. Овде се пре свега мисли на сушење воћа, поврћа и грожђа као и на производњу домаћих воћних ракија за којом из године у годину тражња расте и кроз међудржавне споразуме проналази пласман и на инострана тржишта.

2.7.2. Циљеви мере: Стабилност дохотка пољопривредних газдинстава; повећање производње производа на вишем нивоу прераде; одрживо управљање ресурсима; раст конкурентности уз прилагођавање захтевима домаћег и иностраног тржишта.

2.7.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Мера је у

складу са националним програмом за рурални развој.

2.7.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници су индивидуални пољопривредни- уписани у Регистар пољопривредних газдинстава у складу са Законом о пољопривреди и руралном развоју са активним статусом.

2.7.5. Економска одрживост: Приликом предаје захтева пољопривредни произвођач није у обавези да достави бизнис план или пројекат.

2.7.6. Општи критеријуми за кориснике: -Корисник мора имати регистровано пољопривредно газдинство на територији града Ваљева, уписано у Регистар пољопривредних газдинстава у активном статусу. -Корисник мора да има земљиште (у својини или узето у закуп) на подручју града Ваљева; Корисник, за инвестицију за коју подноси захтев, не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја; -Корисник мора доставити потврду да је измирио све своје доспеле пореске обавезе према граду Ваљеву -Корисник не сме да отуђи предмет инвестиције за коју је остварио подстицаје у року од три година од дана исплате подстицаја и да се у том периоду предмет наменски користи; - Корисник мора да достави доказ о извршеном плаћању и набавци предмета подстицаја, које мора бити извршено у периоду од 01.01.2026. године до дана подношења захтева, и то: 1) рачун (фактура) која гласи на име и фискални исечак (у складу са Законом о фискализацији), извод оверен од стране банке ако је плаћање извршено безготовински (уколико је продавац ослобођен вођења фискалне касе у складу са Законом о фискализацији), или 2) рачун (фактура) која гласи на име и фискални исечак ако је плаћање извршено готовински;

2.7.7. Специфични критеријуми: Нема специфичних критеријума за ову меру.

2.7.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
304.5.3.1	Набавка опреме и уређаја за сушење воћа, поврћа и грожђа, као и њихових производа
304.5.3.4	Набавка опреме за пријем воћа, поврћа и грожђа, као и прераду, пуњење и паковање њихових производа
304.5.3.5	Набавка опреме за производњу вина, ракија и других алкохолних пића, као и опреме за дегустационе сале

2.7.9. Критеријуми селекције:

Редни број	Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
1	Средства одобравају по редоследу пријема потпуних захтева, до истека конкурса или до утрошка средстава за ове намене.		

2.7.10. Интензитет помоћи: Интензитет помоћи је до 40% прихватљивих трошкова, а максимално до 200.000,00 динара.

2.7.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Број набављених нових казана
2	Повећање производних капацитета
3	Број сушара за воће, поврће и грожђе

2.7.12. Административна процедура: Конкурс за доделу средстава расписује Привредно друштво „Агроразвој Ваљевске долине“ у складу са овим Програмом и Правилником о критеријумима и поступку за доделу подстицајних средстава у пољопривреди и исти остаје отворен до утрошка планираних средстава, а најкасније до 01. октобра 2026. године. Захтеви се подnose од стране корисника на обрасцима који су припремљени за ову намену и исти ће се преузимати у „Агроразвоју-ваљевске долине“ на писарници и сајту „Агроразвоја-ваљевске долине“. Корисник поред захтева доставља доказе о испуњењености општих услова из програма и правилника и доказ о извршеном плаћању и набавци

предмета субвенције, које мора бити извршено од 01.01.2026. године до дана подношења захтева, и то 1) рачун (фактура) која гласи на име и извод оверен од стране банке ако је плаћање извршено безготовински, или 2) рачун (фактура) која гласи на име и фискални исечак ако је плаћање извршено готовински. Запослени у привредном друштву „Агроразвој-ваљевске долине“ врше пријем и формалну обраду захтева. У поступку обраде захтева поступаће се по систему прво пристиглих захтева, стим да ће се прво разматрати захтеви који су предати у прошлој години а нису исплаћени због недостатка финансијских средстава. Комисија за подстицаје у пољопривреди и руралном развоју врши проверу пре одобравања захтева ради утврђивања да ли је захтев потпун, поднет на време, да ли су услови за одобравање захтева испуњени и да ли је приложена тражена документација и предлаже директору да донесе решење којим се утврђује да је подносилац захтева остварио право на коришћење подстицајних средстава, износ средстава и основ (меру) коришћења. На основу решења којим се утврђује испуњеност услова за коришћење подстицајних средстава са подносиоцем захтева директор Привредног друштва „Агроразвој-ваљевске долине“ закључује уговор са корисником подстицајних средстава којим се дефинишу сва међусобна права и обавезе.

2.8. Назив и шифра мере: 402 Подстицаји за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју

2.8.1. Образложење: Планирана средства за ову намену ће се расподелити као посебни подстицаји. Овом мером ће се омогућити пољопривредним произвођачима стицање неопходних знања и вештина како би обезбедили врхунски квалитет у производњи који је неопходан да би могли да постигну конкурентност неопходну за пласирање производа а посебно за извоз у ЕУ. Ова мера је у складу са националном Стратегијом пољопривреде и руралног развоја 2014.- 2024., приоритетом 1. јачање конкурентности пољопривредних газдинстава, општи циљ - Јачање конкурентности пољопривредне производње. Облици стицања нових знања - стручно оспособљавање и активности стицања вештина и показне активности биће усмерене на пољопривредне произвођаче за кориснике сеоско становништво и на стручњаке локалног агросектора, из свих пољопривредних и непољопривредних области, који ће резултате стручног усавршавања користити за даљи рурални развој на подручју Града Ваљева. На недостатак знања и додатних вештина код сеоског становништва упућују и подаци да само 2% носиоца газдинстава имају стечено средње и високо стручно образовање из области пољопривреде, а највећи део носиоца газдинстава имају знање стечено праксом. Ангажовање стручњака за показне активности могу имати велику важност у бољем и напреднијем савлађивању пољопривредне производње као и остваривању бољих производних резултата на пољопривредном газдинству. Преглед по инвестицијама: Информативне активности: сајмови, изложбе, манифестације, студијска путовања Овом мером су планиране активности у реализацији Привредног друштва „Агроразвој-ваљевске долине“. Планирана је „Овчарска изложба“ у Причевићу, сајам Хортикултуре у Ваљеву, излагање на сајму привреде „СПРЕГ“, посета сајму пољопривреде у Новом Саду, студијско путовање у иностранство и израда приручника и промотивног материјала и друге промотивне активности у циљу промоције програма како би информисали што већи број пољопривредника. Стручно оспособљавање и активности стицања вештина и показне активности Одрживи развој пољопривреде и руралних подручја захтева да буде заснован на праћењу нових технологија, стручном усавршавању и константном трансферу знања и информација. Град Ваљево субвенционисаће пољопривредну производњу у свим примарним пољопривредним гранама, а нарочито у субвенционисању садница воћа. Пољопривредни произвођачи све теже успевају да самостално, без икакве стручне помоћи подигну савремене засаде и одрже производњу на одговарајућем нивоу. Овом мером желимо да погнемо пољопривредним произвођачима у подизању засада воћа, а којима су одобрени подстицаји за саднице, тако што ћемо ангажовати пољопривредну стручну службу која ће пре подизања засада урадити анализу земљишта, дати препоруке за поправку земљишта, испратити подизање засада и након тога направити извештај за свако пољопривредно газдинство које је било предмет субвенције за подизање засада воћа и доставити га Комисији и Привредном друштву „Агроразвој-ваљевске долине“. Након тога Пољопривредна стручна служба је у обавези да одржи предавања у вези неговања и заштите засада као и показне активности у вези орезивања воћа.

2.8.2. Циљеви мере: • Развој пољопривреде и руралних подручја заснован на знању; • функционално

повезивање свих актера локалног агросектора • Повећање доступности и квалитета знања, унапређење социјалне и економске инклузије малих и средњих газдинстава и микропредузећа у руралним срединама;

2.8.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Мера је у складу са Националним програмом за пољопривреду.

2.8.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници су регистрована пољопривредна газдинства са седиштем на територији града Ваљева која су регистрована у складу са законом са активним статусом.

2.8.5. Економска одрживост: Приликом предаје захтева пољопривредни произвођач није у обавези да достави бизнис план или пројекат.

2.8.6. Општи критеријуми за кориснике: Корисници ових мера а посебно за посету сајмова и студијска путовања морају имати пољопривредну производњу на територији града Ваљева.

2.8.7. Специфични критеријуми: Нема специфичних критеријума за ову меру.

2.8.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
402.1	Информативне активности: сајмови, изложбе, манифестације, студијска путовања
402.2	Стручно оспособљавање и активности стицања вештина и показне активности

2.8.9. Критеријуми селекције:

(Нема дефинисаних критеријума)

2.8.10. Интензитет помоћи: Интензитет помоћи за меру 402.1. Информативне активности: сајмови, изложбе, манифестације, студијска путовања биће финансиране у интензитету од 100%, а максимално до 2.500.000,00 динара по инвестицији. Интензитет помоћи за меру 402.1. Стручно оспособљавање и активности стицања вештина и показне активности биће финансиране у интензитету од 100%, а максимално до 600.000,00 динара по инвестицији.

2.8.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Број стручно оспособљених пољопривредних произвођача
2	Број одлазака на сајмове и изложбе
3	Број учесника студијских путовања

2.8.12. Административна процедура: Ове мере спроводи Привредно друштво „Агроразвој-ваљевске долине“. Организовањем овчарске изложбе у Причевићу, сајма Хортикултуре у Ваљеву, излагање на сајму привреде „СПРЕГ“, посета сајму пољопривреде у Новом Саду, других сајмова пољопривреде, студијско путовање у иностранство и израда приручника и промотивног материјала. Приликом организације студијског путовања биће одабрани најрепрезентативнији пољопривредници у својим областима који ће знање и нова искуства стечена на студијским путовањима моћи да примене на својим газдинствима а самим тим и да пренесу на пољопривреднике из своје околине. Стручно оспособљавање и активности стицања вештина и показне активности биће организоване у сарадњи са пољопривредном стручном службом. Пољопривредна стручна служба када заврши посао око подизања засада на пољопривредном газдинству који је био предмет подстицаја је у обавези да достави извештај Комисији и Привредном друштву „Агроразвој- ваљевске долине“. Организовањем предавања у вези неговања и заштите засада као и показне активности у вези резевања воћа, водиће се евиденција о броју присутних пољопривредника на предавањима као и евиденција предавача и тема које су обрађене.

III. ИДЕНТИФИКАЦИОНА КАРТА

Табела: Општи подаци и показатељи

Назив показатеља	Вредност, опис показатеља	Извор податка и година
ОПШТИ ПОДАЦИ		
Административни и географски положај		
Аутономна покрајина	/	рзс*
Регион	Регион Шумадије и Западне Србије	рзс*
Област	Колубарска област	рзс*
Град или општина		рзс*
Површина	905 км ²	рзс*
Број насеља	78	рзс*
Број катастарских општина	74	рзс*
Број подручја са отежаним условима рада у пољопривреди (ПОУРП)	17	
Демографски показатељи		
Број становника	82169	рзс**
Број домаћинстава	32664	рзс*
Густина насељености (број становника/површина, км ²)	99.8	
Промена броја становника 2011:2002 (2011/2002*100 - 100)	-9,02	рзс**
- у руралним подручјима АП/ЈЛС	/	рзс**
Становништво млађе од 15 година (%)	13,62	рзс**
Становништво старије од 65 година (%)	22,83	рзс**
Просечна старост	44	рзс*
Индекс старења	1,36	рзс*
Без школске спреме и са непотпуним основним образовањем (%)	7,62	рзс*
Основно образовање (%)	18,83	рзс*
Средње образовање (%)	54,02	рзс*
Више и високо образовање (%)	19,27	рзс*
Пољопривредно становништво у укупном броју становника (%)	34.6	Процена
Природни услови		
Рељеф (равничарски, брежуљкасти, брдски, планински)	Брдско-планински	Интерни
Преовлађујући педолошки типови земљишта и бонитетна класа	I-IV бонитетна класа, претежан тип земљишта је псеудоглејн и лесервиран	Интерни
Клима (умерено-континентална, субпланинска ...)	Умерено-континентална	Интерни
Просечна количина падавина (mm)	785,7	Интерни
Средња годишња температура (oC)	11	Интерни
Хидрографија (површинске и подземне воде)	Највећи део територије града Ваљева богат је површинским и подземним водама	Интерни
Површина под шумом (ha)	27.240,33	рзс*
Површина под шумом у укупној површини АП/ЈЛС (%)	30	рзс*
Пошумљене површине у претходној години (ha)	0	рзс*
Посечена дрвна маса (m3)	/	рзс*
ПОКАЗАТЕЉИ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ		
Стање ресурса		
Укупан број пољопривредних газдинстава:	8815	рзс***
Број регистрованих пољопривредних газдинстава (РПГ):	4248	Управа за трезор
- породична пољопривредна газдинства (%)	99,66	

Назив показатеља	Вредност, опис показатеља	Извор податка и година
ОПШТИ ПОДАЦИ		
Административни и географски положај		
- правна лица и предузетници (%)	0,34	
Коришћено пољопривредно земљиште - КПЗ (ha)	39.958 ha	рзс***
Учешће КПЗ у укупној површини ЈЛС (%)	43	
Оранице и баште, воћњаци, виногради, ливаде и пашњаци, остало(18) (ha, %)	38.504 ha	рзс***
Жита, индустријско биље, поврће, крмно биље, остало(19) (ha, %)	15.320 ha	рзс***
Просечна величина поседа (КПЗ) по газдинству (ha)	4.53 ha	рзс***
Обухваћеност пољопривредног земљишта комасацијом (ha)	0	Интерни
Обухваћеност земљишта неким видом удруживања (ha)	300 ha	Интерни
Број пољопривредних газдинстава која наводњавају КПЗ	290	рзс***
Одводњавана површина КПЗ (ha)	/	Интерни
Наводњавана површина КПЗ (ha)	223 ha	рзс***
Површина пољопривредног земљишта у државној својини на територији АП(20) (ha)	10000 ha	Интерни
Површина пољопривредног земљишта у државној својини која се даје у закуп (ha):	400 ha	Интерни
- физичка лица (%)	100%	Интерни
- правна лица (%)	0	Интерни
Говеда, свиње, овце и козе, живина, кошнице пчела (број)	Говеда: 14.973 Свиње: 27.160 Овце: 78.493 Козе: 2082 Живина: 777119 Кошнице пчела: 15592	рзс***
Трактори, комбајни, прикључне машине (број)	Трактори: 5333 Прикључне машине: 22858	рзс***
Пољопривредни објекти (број)	17906	рзс***
чч, сушаре, стакленици и пластеници (број)	1828	рзс***
Употреба минералног ђубрива, стајњака и средстава за заштиту биља (ha, број ПГ)	Мин. Ђуб.: 19905 Стајњак: 10072 Сред. за заштиту биља: 11342	рзс***
Број чланова газдинства и стално запослених на газдинству:	25	рзс***
(на породичном ПГ: на газдинству правног лица/предузетника) (ha)	/	рзс***
Годишње радне јединице (број)	9093,76	рзс***
Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника (број)	15	Интерни
- биљна производња (t)	/	рзс***
- сточарска производња (t, lit, ком.)	/	Интерни
ПОКАЗАТЕЉИ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА		
Рурална инфраструктура		
Саобраћајна инфраструктура		
Дужина путева(km)	498.3	рзс*
Поште и телефонски претплатници (број)	6/18662	рзс*
Водопривредна инфраструктура		
Домаћинства прикључена на водоводну мрежу (број)	/	рзс*
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу (број)	/	рзс*
Укупне испуштене отпадне воде (хиљ.м3)	/	рзс*
Пречишћене отпадне воде (хиљ.м3)	/	рзс*
Енергетска инфраструктура		
Производња и снабдевање електричном енергијом (број)	/	Интерни
Социјална инфраструктура		

Назив показатеља	Вредност, опис показатеља	Извор податка и година
ОПШТИ ПОДАЦИ		
Административни и географски положај		
Објекти образовне инфраструктуре (број)	27	рзс*
Број становника на једног лекара	210	рзс*
Број корисника социјалне заштите	4918	рзс*
Диверзификација руралне економије		
Запослени у секторима пољопривреде, шумарства и водопривреде (број)	9605	рзс* рзс***
Газдинства која обављају друге профитабилне активности(30) (број)	/	рзс***
Туристи и просечан број ноћења туриста на територији АП/ЈЛС (број)	/	рзс*
Трансфер знања и информација		
Пољопривредна саветодавна стручна служба (да/не)	да	Интерни
Пољопривредна газдинства укључена у саветодавни систем (број)	125	ПССС

Датум и место

М.П.

Потпис овлашћеног лица у АП/ЈЛС